

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVI.

ЛИСТОПАД — 1975 — NOVEMBER

Ч. 310

НОВІ ДНІ

UNIVERSAL ILLUSTRATED MONTHLY

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор, у відпустці)
М. Дальний (тимч. виконуючий обов'язки
головного редактора)
О. Н. Гай-Головко, О. Г. Коновал,
Роман Рахманний

В. В. Павлюк — адміністратор

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolar, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide.
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016. USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Іван Кейван — Олександр Мурашко	1
Панас Феденко — Веселе й сумне	4
Анатоль Юриняк — Козацько-січові й сучасні визвольні мотиви в поезії Яра Славутича	7
М. Ковшун — Золотоволоса леді	10
Орест Комончук — Радянська рецензія на книжку сен. П. Юзика	12
Олександр Май — Польська письменниця Марія Домбровська	13
Борис Мигаль — Про візиту Є. Філіпповіча в Канаді	14
О. Дяченко-Кочман — Скульптури Гуненка	18
Дм. Нитченко — В. Цибульський і портрет Джіни Лолобрігиди	19
А. Пастернак — Лікування травами	21
Ір Славутич — Теорія літератури для шкіл українознавства	22
Лариса Онишкевич — Для дітей і дещо старших	22
М. Дальний — Порозуміймося	26
Василь Гарба — Пам'яті М. С. Кравчука	29
Хроніка, читачі пишуть, тощо.	

На першій сторінці обкладинки: О. Мурашко:
"Селянська родина", 1914 р.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Шезченко П., Австралія	\$10.52
Дубровський В., Торонто, Канада	3.50
Волков Віталій, Філадельфія, США	3.50
Боб'як Роман, Іонкерс, США	3.50
Орел Тарас, Норс Берген, США	3.50
Отрешко-Арський М., Чикаго, США	3.50

Щиро дякуємо всім за допомогу.

Редакція і адміністрація "Нових днів"

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ОЛЕКСАНДЕР МУРАШКО

У 100-річчя народин видатного мистця

В цьому році сповнилося 100-річчя народин видатного українського мистця-маляра світової європейської слави, професора Академії мистецтв у Києві — Олександра Мурашка, та 56 років від його трагічної смерті. Згинув з рук московсько-більшовицьких скритовбивників саме тоді, коли українська нація кривавилась у завзятій боротьбі за свою державність, та коли новостворена Академія мистецтв у Києві розгорнула свою діяльність у вихованні майбутніх талановитих українських мистців.

Понуре й невідрадне було дитинство Олександра Мурашка. Народився 7-го вересня 1875-го року в Києві, під прізвищем (мабуть матері) — Крячковський, і виростав, як покинутий безбаченко, в Борзні та Чернігові. Його мати, — бідна зарібниця, працювала в Києві, там вийшла заміж за маляра-іконописця Олександра Мурашка, який згодом усиновив хлопця, давши йому своє ім'я й прізвище. Спочатку Олександр ходив у Києві до гімназії, виявляв великий талант до малярства та мріяв стати мистцем. На жаль, батьки мали для нього інші пляни. Віддали його до крамниці з бакалією; проте юнак, не маючи найменшого покликання до купецтва, часто рисував через брак паперу й на стінах хати вуглем, за що діставав сувору кару від прибраного батька. Вкінці рішили зробити з Олександра маляра-іконописця під кермою батька, — обмеженого ремісника, без найменшого мистецького хисту. Талановитого юнака ніяк не задовольняв шаблонний іконопис. Обдарований колосальним талантом, юнак бажав справжнього мистецтва. До іконопису не заохотили Олександра всієї пресі з боку прибраного батька, включно з побоями; маючи 15 років, він покинув батьківський дім і жив самостійно, хоча в дуже злиднених обставинах.

Саме тоді славні мистці: Васнецов, Нестеров, Сведомскій, Котарбінський та Врубель під кермою проф. А. Прахова, розмальовували Володимирський собор у Києві і юний Мурашко був деякий час їх помічником. Тоді й почав відвідувати Рисувальну школу Миколи Мурашка — брата свого прибраного батька, що раніше суворо противився цьому. Остаточно справу вирішили А. Прахов та В. Васнецов, які належно оцінили талант Олександра та піддержували хлопця морально й матеріально. Вони переконали впертого батька-іконописця — віддати хлопця до Академії мистецтв.

Мрії Олександра здійснилися, він вступив до Академії художеств в Петербурзі в 1894 р., склавши блискуче вступний іспит до "натурного класу". Впродовж трьох років він закінчив загальний відділ і в 1891 році вступив до майстерні славного історичного маляра-українця Іллі Рє-

піна. Капітальна історична картина Рєпіна "Запорожці пишуть листа турецькому султанові" викликала в молодого мистця (як і в інших учнів Рєпіна) — Ф. Красицького та згодом Ф. Кричевського колосальне враження. А вже раніше Олександр Мурашко блиснув своїм талантом у мурах Академії і його картина "Портрет дівчини" опинилася в музеї Академії.

Олександр Мурашко не готував себе на історичного маляра чи баталіста, проте Рєпін вплинув на нього благодатно, як на портретиста, бо й портрети Рєпіна відзначалися глибоким психологізмом.

Не маючи закінченої гімназії, Мурашко невпинно працював над своєю самоосвітою та пильно відвідував всякі курси. Виїхавши з Києва типовим "малоросом", без національної свідомості, в Петербурзі увійшов у сферу свідомих студентів-українців, що їх там було чимало і не один з них пізніше виявився великою особистістю. Зокрема сильні впливи на Мурашка мав мистець Опанас Сластьон, свідомий український патріот, який не тільки збудив у молодого мистця велику любов до України, але й витичив йому мистецький шлях, що ним Мурашко прямував упродовж всього життя.

Кожного літа Олександр виїжджав в Україну і змальовував все, що було гідне уваги мистця. Під впливом української стихії та великого вчителя Іллі Рєпіна, він зацікавився теж історичним малярством і в 1900 році створив картину, як конкурсну, "Похорон кошового", до якої позував, як головний персонаж, визначний письменник і драматург Михайло Старицький. На тлі вечірнього краєвиду численна маса запорожців з відкритими головами, проводжають свого кошового до місця вічного спочинку; похід очолює старий козацький полковник, який несе перед собою на подушці булаву-атрибут кошового, за труною — козацький прапор. В освітленні свічок бачимо похилені обличчя козацтва, позначені глибоким смутком. Повага моменту, урочистий-елегійний настрій, що видно в кожній постаті та в цілій групі, контрастиво-рембрантівське освітлення, при цьому — виїнято багатий колорит; все це показує Олександра Мурашка, як першорядного майстра історичного жанру, якому, на жаль, не присвятився з огляду на обставини та коротке життя.

Конкурентом Мурашка на конкурсі був славний московський мистець П. Малявін, проте Мурашко переміг його, одержав першу нагороду, картину куплено до музею Академії, а її автор дістав стипендію на подорож за кордон. Крім картини "Похорон кошового", Олександр Мурашко звернув особливу увагу професорів Академії своїми портретами, зокрема портретом Г.

Цисса, що з-поміж інших портретів вирізнявся незрівняною формою, оригінальним композиційним укладом, майстерною технікою виконання та, що найважливіше — глибокою психологічною проникливістю.

Вийшовши за кордон, О. Мурашко побував спершу в Парижі, згодом довгий час у Мюнхені. В Західній Європі зустрінувся з безліччю нових мистецьких напрямків, про які раніше йому й не снилось у затхлій атмосфері російського передвижництва. В Парижі на О. Мурашка справив сильне враження імпресіонізм своїм сонячним і насиченим кольоритом. З 1902-1903 років походять його картини на паризькі теми: "На вулицях Парижу", "У кафе", "Паризьке кафе", "Біля кафе", "Парижанка", "Дівчина в червоному капелюсі" та інші. В цих творах Олександр Мурашко вже виразно підкреслив сонячне освітлення, дрижання повітря та яскравий-насичений кольорит. Для поглиблення психологічних рис у своїх портретах та для удосконалення техніки виконання, він студіював твори Веляскеза.

Проте, за словами самого Мурашка, коли Париж з безліччю стилів і напрямків був відповідний для шукання мистецької істини, Мюнхен був пригожий для спеціалізації; тому саме в Мюнхені він скристалізував свою мистецьку мову. В Мюнхені О. Мурашко обтрясся зі всяких впливів, зокрема петербурзького реалізму, з-під впливів свого вчителя Рєпіна і виявився своїми наскрізь оригінальними творами, як самостійний і унікальний мистець. Двічі він представляв свої закордонні твори Академії, проте петербурзька критика накинута на Мурашка за збочення від "канонів" передвижницького реалізму і він мусів "каятися" за "гріхи молодости", щоб йому продовжили стипендію.

В 1906 році Олександр Мурашко створив у Мюнхені картину "Каруселя" і в ній передав надзвичайний ритм, шалений динамізм та щирий оптимізм, завдяки радісному й сочистому кольоритові. Тоді він остаточно зірвав з заялженим передвижництвом і вийшов на широкий європейський шлях.

На прохання прибраного батька, вже старого й немічного, О. Мурашко повернувся остаточно до Києва 1907 р. У батьківському домі він влаштував свою майстерню і працював до 1909 року, коли то увійшов у склад професорів Київської рисувальної школи, колишньої школи Миколи Мурашка. Проте передвижницький характер школи та її програма ніяк не задовольняли нашого мистця, що невпинно працював над її реорганізацією. Тому покинув школу і на спілку з А. Крюгер-Праховою та іншими мистцями заснував Мистецьку студію на нових, європейських основах, яка проіснувала до упадку російської імперії в 1917 році.

Не занедбуючи творчої праці, Мурашко присвятився передусім портретному жанрові. До портрету він підходив передусім з малярського-кольористичного пункту, підкреслюючи досконалу форму та психологічну сторінку. Тому виявився, як безконкурентний портретист. Росій-

ська критика порівнювала портрети Олександра Мурашка з портретами широко розрекламованого портретиста В. Серова, проте Мурашко значно перевищив Серова (який не здолав визволитися з-під впливів Рєпіна) не тільки глибоким психологізмом, але й багатим кольоритом. Кожен портрет О. Мурашка був самостійним твором, без найменшого натяку на якийсь схематизм, який часом помітний навіть в творах великих портретистів. У портретах Мурашка бачимо наскрізь індивідуальний підхід до портретованих осіб: в деяких видно отяжілість, зрівноваженість, то ліризм, оптимізм, життєрадісність, то понуру меланхолію. Крім глибокого психологічного проникнення, мистець надавав відповідний настрій портретам своїм необмеженим скалею кольоритом і в цьому була перевага Мурашка над творами тодішніх московських портретистів.

В 1909 році він вислав свою картину "Каруселя" на міжнародну виставку в "Гляспаласт" у Мюнхені і з-поміж тисяч творів найвизначніших європейських мистців, за "Каруселю" журі присудило Мурашкові золоту медаль і це було справжнім тріумфом українського мистця. Про цю подію писала широко європейська преса. Мурашка запросили до участі в найвизначніших міжнародних виставках: в Берліні, Відні, у Венеції, Амстердамі та в інших. В 1910-1911 роках він влаштував свої персональні виставки в Берліні (25 творів), в Кельні та Дюссельдорфі і мав кольосальні успіхи з огляду на життєрадісний кольорит своїх творів та подивугідну майстерність. Зокрема його портрети були об'єктом щирого подиву і з 1911 року Мурашко був постійним експонентом мюнхенського "Сецесіону".

В 1911 році Олександр Мурашко приймав участь в міжнародній виставці у Венеції й там його картину "У неділю" (виконану 1909 р.) закупили до Нью-Йорку, а другу, — "На терасі" — до королівської галерії в Бухарешті. З огляду на становище стипендіята Петербурзької Академії, Мурашко був членом "Товариства передвижних (пересувних) виставок, хоча деяка кількість українських мистців (С. Васильківський, О. Сластьон, П. Мартинович, навіть М. Самокиш) відсепарувалися від цього "Товариства", стоячи на позиції українського національного мистецтва. Проте О. Мурашко, повернувшись з-за кордону, своєю мистецькою мовою вже ніяк не вміщався в рамі передвижництва.

В 1911 році був запрошений до участі у виставці "Союза русских художников" у Москві, проте його твори виявилися настільки чужими й протилежними манері московських передвижників, що критику зустрінула їх скрайньо вороже. Кермуючись ненавистю до всього, що європейське, критика назвала Мурашка погірдливо "мюнхенцем", а його твори — "обкладинками до журналів". Мурашко виявився наскрізь чужим тілом в московському мистецтві і сподівання мати в ньому "другого Серова" не здійснилися.

А були це часи емансипації українського мистецтва від московського. С. Васильківський, О. Сластьон, П. Мартинович, Ф. Красицький, зокре-

О. Мурашко: "Похорон кошового", 1900 р.

ма В. Кричевський, не бажаючи "варитися в обшеруському катюльк", кинули гасло — розвитку українського національного мистецтва. А Олександр Мурашко яскраво це виявив своїми суто-українськими творами. Він бо, здобувши солідні основи малярства в І. Рєпіна та в Західній Європі, для завершення свого стилю шукав коріння українського мистецтва і звернувся до джерел XVII-XVIII сторіч — Козацької держави. Пов'язавши цю традицію з новими — європейськими напрямками, — створив свою, чисто-українську мистецьку мову і, прямо, був покликаний вивести українське мистецтво на широкі світові шляхи.

І не тільки в портреті та в спробах історичного малярства блискуче виявився Олександр Мурашко. Він теж створив низку картин з європейського та з українського побуту. Найважливіші з них: "У неділю" (1909), "Тихе горе", "Е. П. за працею" (1908), "Селянська родина" (1914), "Жінка з квітами" (1918) та інші. Меланхолійним настроєм віє з картини Мурашка "Тихе горе". Мати й дочка сидять над річкою; в їхніх обличчях малюється глибокий смуток; мати підперла голову рукою, дочка похилила вниз. Мабуть сумують по втраті найдорожчої особи — чоловіка й батька. Чудовий, насичений кольорами, красвид своїм контрастом ще й підкреслює сумний настрій персонажів.

"Селянська родина", це зображення трьох осіб на тлі інтер'єру селянської хати, з іконами на сті-

ні та іншими прикрасами. На першому пляні сидить дід і бабуся, за ними ліворуч мабуть їхня онука, в дівочому одязі, з багатим намистом на шиї та квітами на голові. Мистець знаменито протиставив духовість дідів та онуки. Старенькі заглиблені у спогади зі свого довгого минулого, коли онука сміливо дивиться в майбутнє. Картина позначена глибокими психологічними рисами: особливої вартости надає їй багата гама живого кольориту, сміливі мазки пензля, імпресіоністичне-сонячне освітлення, а при цьому висока технічна майстерність. Мурашко підійшов до неї з чисто-малярського пункту. Це один з найсильніших його творів і рідко хто з мистців, навіть високої якості, міг з Мурашком конкурувати.

Після Третього Універсалу Центральної Ради 7 (20) листопада 1917 р. постав Ініціативний комітет для заснування Академії мистецтв у Києві й до нього увійшов теж Олександр Мурашко. 5 грудня 1917 р. відбулося урочисте відкриття Академії й тоді з-поміж 20 кандидатів на професорів вибрали 8 найвидатніших імен, між ними теж Олександра Мурашка. Він був іменований професором "Майстерні станкового малярства" і тоді до нього зголосилося найбільше число студентів, які бажали свіжої мистецької атмосфери. Почуваючи покликання піднести наше мистецтво на високий європейський рівень, Мурашко всеціло віддався праці в Академії та формуванні мистецького світогляду майбутніх наших мистців. Теж працював тоді над портретами професорів-

засновників Академії, на жаль, не довелося йому їх закінчити.

Московські більшовики вдруге посунули на Україну, а 5 лютого 1919 р. зайняли Київ і це спаралізувало буйний розвиток Академії мистецтв. Ректором був тоді Юрій Нарбут, який захищав Академію в ці найгірші часи. Зверхником над Академією наставили якогось московського неуча й звеліли прийняти в колегію професорів таких же анальфабетів-комуністів. Проти цього дикого потягнення завзято протестували Ю. Нарбут, Ф. Кричевський, О. Мурашко та інші, однак, надаремне.

14 червня 1919 р., коли Олександр Мурашко входив до свого мешкання, його задержали два озброєні типи й повели буцім то на міліцію, а на другий день рано знайшли його на вулиці, застріленого в потилицю. Замордували підступно таку неоцінену людину, щоб позбавити українську духовість найціннішого скарбу. Такий, з підступним і холодним садизмом, злочин мабуть не мав прецеденту у світовій історії. Олександр Мурашко згинув трагічно на 44-ому році життя, коли доходив до верхів'я свого розвитку та сла-

ви, не тільки в українському та європейському мистецтві, але й у світовому. Коли ще мав перед собою широкі творчі горизонти і як професор Академії мистецтв, міг виховати численні кадри майбутніх українських мистців. Він перший впав жертвою московсько-більшовицького окупанта, а за ним пішли наступні: в 1920 році підступно знищили Юрія Нарбута, затруївши воду, яку він пив, а в 1921 році — композитора Миколу Леонтовича. За кривавого Ягоди, Єжова й Берії, коли прийшов тотальний наступ на українську духовість, Москва вже явно знищила сотні українських письменників, мистців та науковців.

Сьогодні вже "модернішими" засобами ліквідують творців та діячів української культури, запроторюючи їх у "психіатричні клініки" та до всяких "ізоляторів". Проте, не зважаючи на дикі експерименти московських більшовиків, українська культура відроджується, як Фенікс з попелу, бо "духа живого не скути в кайдани!".

Славне ім'я Олександра Мурашка не загине, бо в історії українського мистецтва він займає одне з найпочесніших місць.

Панас ФЕДЕНКО

ВЕСЕЛЕ Й СУМНЕ

(Графоманія і графомани)

Грецьке слово "графо" — значить "пишу"; манія — по нашому можна назвати "безумство", "шаленство". Коли ця недуга виявляється тільки у невеликого числа людей, то немає біди. Але лихо, коли гін до писання поширюється, і нарід стає "нацією поетів".

Коли читаю в журналах вірші або окремі збірки поезії авторів (часто з власними портретами) і не можу знайти в багатьох із них ні ладу, ні складу, то робиться сумно: шкода паперу й чорнила! Бо справжня поезія уміє захопити читача, здібна передати йому почування й думку автора, "заразити" ними. Коли ж доводиться з досадою відкласти книжку і шукати іншої розваги, то згадується приказка:

"Знай, шевче, своє шевство і до кравецтва не мішайся..."

В роках українізації (за НЕП-у) Антоненко-Давидович, зажурений зливою "поетичних творів", що приходили до видавництва, писав, що молоді письменники, подібно до своїх українських предків, вибирали собі літературне поле "для козакування", щоб "слави здобувати". Але кандидати в поети забувають слова Біблії: "Много званих, мало ізбраних"...

З літ моєї ранньої молодості, коли я купував на ярмарках такі повчальні "літературні твори", як "Сім кіп брехні, хоч вір, хоч ні", або — "Не любो — не слухай, брехать не мішай" (з того

почалася моя "українізація"), попалася мені збірка віршів якогось "єнка" (забув першу частину прізвища: хіба не однаково?). Автор у передмові скромно писав:

"Всяка моя пісня
Не дуже цікава,
Я, їх написавши,
Ховаю в рукава"...

Але, бідолаха, не видержав: витяг свої віршилища із глибокого рукава та й надрукував. І досі пам'ятаю:

"В хаті гарно в Катерини:
Під припічком купа глини,
Кури сміття розгрібають.
З горшків коти виглядають.
Попід полом свині риють,
А собаки ложки миють.
Всюди на печі постеля,
В павутинні стіни, стеля...
А трудом тим проживала,
Що з панами ночувала:
За ніч рублика улупить
І, що треба, собі купить".

Цьому стилеві могли б сучасні "соцреалісти" в Україні позаздрити...

Було б несправедливо "пришивати" графоманію тільки українцям. Маю збірник поезій яко-

гось Карлова, здається, донського козака. Він пише про свого товариша, що став комуністом і дослужився до ранги маршала советської армії:

"Надел он красные штаны
И говорит: "Теперь мы не равны;
Теперь уж я большая шишка,
А ты — кулацкая отрыжка!"

Не мала продукція віршів і в польській літературі на еміграції, і там є чимало авторів, що через поезію хочуть дійти до слави.

В "Золотім Віці" римської літератури (І століття перед сучасною епоєю), коли в письменстві виступали Вергілій, Горацій, Цицерон - "Златоуст" та інші, наплодилося немало графоманів. Геніяльний лірик того часу Катулл одержав був від свого приятеля подарунок на найбільше свято римлян, в день Сатурналій (приблизно на наше Різдво). То були вірші графоманів. В гумористичній формі скаржився Катулл на приятеля, що учинив йому на свято таку неприємність. І, звертаючись до авторів нездарних віршів, Катулл писав: "Прощайте, забирайтеся туди, відкіль принесли невдалий ритм. Ви лихо віку, препогани поети!"

Вернусь до нашої, української дійсності. Коли я оселився 1923 року в Празі, чеській, то зустрів там земляка, здається з Миргорола, на ім'я Петро Клуний. Коли він з'явився в Празі, то прийшов до дипломатичної місії Української Народної Республіки і просив у секретаря Ольгерта Бочковського "мішок паперу і відро чорнила". Казав, що буде писати поему та історію України...

Близькі земляки, що знали Клуного з дому, оповідали, як він у 1917 році, коли впав царський режим, виступав з промовами на солдатських "мітингах": говорив їм про Сократа, Платона, Аристотеля та інших грецьких філософів і доводив слухачів до нудьги й злості:

"Брось, говори до діла, як землю ділити", кричали солдати і стягали нещасливого промовця з трибуни.

Бочковський оповідав, як Клуний у Празі прибув на світовий з'їзд союзу вільнодумців і просив Бочковського, щоб поміг йому привітати учасників конгресу "від імени вільнодумців України". Не знаючи ще тоді, що за особа Клуний, Бочковський звернувся до президії, щоб конгрес вислухав коротке привітання "делегата з України". І сталося: Клуний виліз на трибуну і почав українською мовою деклямувати власну поезію, яку написав на славу конгресові "Вільної Думки":

"Вільна думка, як голубка
По світу літає,
Людей милих, людей добрих
До себе скликає" і т. д.

Бочковський схопився за голову, побіг до трибуни і майже силою припинив деклямацію Петра Клуного.

Проте Клуний не заспокоївся і хотів робити наукову кар'єру в Українському університеті в Празі. Він зголосився до професорів-правників

Оттона Айхельмана та Михайла Лозинського з тим, що готує працю з міжнародного права. Лозинський жартував, мовляв тема Клуного була: "Від договору Господа Бога з народом Ізраїля і до 14 пунктів президента Вілсона"... Від того часу я роками зустрічав Клуного в бібліотеці чеського університету та в Слов'янській бібліотеці. Мав він при собі мішок з рукописами і горщик з борщем. Він жив на селі під Прагою і приїздив до міста з власними харчами. Писав завзято віршами й прозою.

На академічному зібранні по смерті професора Ростислава Лашенка Клуний "ужарив" саморобну поезію, яка всіх присутніх просто приголомшила. Досі дещо пам'ятаю, бо автор роздав копії своєї поезії учасникам сходин.

"То не орли сизокрили
Вгору вилітали;
То українські емігранти
Земляка ховали, —

і так далі.

А на закінчення:

"Спи ж, професоре-козаче,
Поки Бог розбуде!
Тебе рідна Україна
Повік не забуде!"

Чи пережив Клуний другу світову війну і чи десь збереглися його писання віршами і в прозі, мені не відомо.

Пригадую й другого земляка, охочого писати вірші. Його ім'я — Іван Сапун, псевдонім — Деснянський. Він народився в Карлівці на Полтавщині: родом з Карлівки теж два знамениті Сапунові земляки: Трохим Лисенко, реформатор природи, і Микола Підгорний — "Подгорний", президент СРСР.

Сапун учився в Учителівському Інституті в Полтаві, але особливого знання й грамотності не здобув. Учив деякий час у Путивлі, де на городській стіні княжна Ярославна просила "пресвітле сонце" і вітер, щоб допомогли "моєя лади (милого) воям" в їх поході на поганих половців 1185 року. Може поетична атмосфера Путивля "заразила" Сапуна і він "в поета перевернувся", назвавшись "Деснянським"? Шляхи людського життя недосліджені...

Отже поезія і поети, як магнет, притягали до себе Сапуна, він писав і носив свої вірші на показ до Максима Рильського та інших корифеїв. Однак нічого не впалося надрукувати в Україні.

Коли я зустрів Сапуна-Деснянського в Німеччині 1947 року, то він показав мені рукописну збірку своїх поезій під заголовком "Цигани". Мене здивувало слово у його вірші: "І лемент чувся там собачий".

Я сказав Сапунові, що "лементують" (це слово латинське) люди, а собаки "гавкають", "валяють", "вищать", "брешуть". Але Сапун а не міг переконати. Нарешті хтось видав збірку поезій Сапуна під псевдом "Януарій Канупас". В цій збірці дали гумористичну оцінку поезії Сапуна знавці літератури: Дмитро Чижевський, Освальд Бурггардт (під псевдом "Порфирій Горотак") і Володимир Державин. Чижевський під-

черкнув "свіжість" стилю поезії Сапуна, яка виявилась у дивовижних словах і формах.

Цей "успіх" додав охоти Сапунові-Деснянському до дальшого віршописання. Він переселився в Лондон і, заробляючи тяжкою працею на хліб, писав поезії і видавав друком з ілюстраціями. Чомусь притягала його до себе давня давнина античної Греції, троянці, аргонавти, але також особа гетьмана Мазепи. Сапун описував у віршах героїв грецької мітології, амазонок, що "родили козаків-синів"... Географія, історія, хронологія творили в віршах Деснянського дивне мереживо, як і спосіб життя давніх людей — дійсних чи уявлених:

"Халкіюпа (не секрет)
Грала з Фриксом у крикет,
Танцювала в етикетах,
Навіть скинула жакет".

Описана дія відбувалася десь у другому чи третьому тисячолітті перед християнською ерою. Свій стиль Деснянський називав "неокласичним"...

У Лондоні нарікав Сапун на невдячних земляків, що глузували з його поезій. Він утішав себе, казав, що сміються з заздрости, бо "самі не втнуть нічого путнього". На доказ своїх успіхів у поезії надрукував в одній збірці оцінку його творчості визначними знавцями літератури: передрукував згадану оцінку, яку дав свого часу проф. Д. Чижевський, теж слова лондонського професора Мет'юса та інших: прихильну оцінку дали з чемности, не читавши, але Сапун був тим захоплений і надіявся, що дістане нагороду Нобеля...

Він писав, що своїми віршами руйнує Російську імперію! Тому боявся, щоб його агенти КГБ не викрали і не вивезли в тюрму народів. Казав мені, що звертався до В. Чорчілла і до Британських Трейд Юніонів, щоб допомогли видати поезії Сапуна в англійському перекладі. Зі страху перед КГБ Сапун просив поліціантів, щоб ходили вночі коло дому, де він жив, і пильнували, чи не йдуть агенти КГБ викрадати небезпечного для Советської імперії поета. Вони, само собою, обіцяли...

Раз запитав я Сапуна, чи не жаль йому витратити тяжко зароблені гроші на друкування віршів, яких люди не читають. Він подумав трохи і відповів:

"Пишу і друкую для слави!". Казав, що на світі є коло 2500 університетів, і він посилає туди свої книжки. Коли вибухне атомової війна, то багато бібліотек згорить, але дещо зостанеться, теж і його — Деснянського — поезії.

Коли Сапун нарікав на земляків, що сміялися з його поезій, то я хотів його утішити. Казав йому, що рідко буває визнаний "пророк на своїй батьківщині", так є і з поетами та іншими мистцями. Он великого німецького композитора Бетховена на початку не визнавала критика, а тепер його шанують як найбільшого мистця в історії музики. "І вас оцінять в дальших століттях", — казав я Сапунові.

Мені було жаль цього "одержимого". І я думав: коли йому відібрати віру в його поезію, то бідолаха почне, чого доброго, алькоголем горе

гасити! Мені здається, що мій підхід був людяний і не міг пошкодити Сапунові.

Три роки тому Деснянський тяжко занедужав і помер у Лондоні. Мав я від нього дуже сумний лист: мовляв, служив усе життя літературі, витратився на видання книжок, а тепер земляки ще й сміються, мовляв, Сапун "зостався на бо-бах", голяком.

Коли мені доводилося зустрічатися з Сапуном, то я радив йому написати спомини з його життя. А мав він немало пригод. Казав, що 1933 року тікав від голоду з України в Москву. Шукав роботи і рішився піти до редакції "Правди", хотів бути коректором. На пробу зробили йому іспит з російського правопису, продиктували одну сторінку з книжки. Сапун зробив на одній сторінці 14 помилок, і на тому іспит скінчився.

В Москві не дали йому права жити, то він щодня їздив залізницею 20 кілометрів до села "Холовка", де йому дозволила стара удовиця ночувати на горищі.

"Раз уночі лежу в соломі, аж чую, щось лізе і просто через мене. Думаю: заріже якесь ракло і собаки не загавкають! Але не ворухуся, занімів. Той гість несподіваний скоро захріп і ще вдосвіта знов переліз через мене і зник".

Багато пригод — веселих і сумних — мав Сапун-Деснянський. Шкода, що не описав. Це був би новий "Simplicissimus".

Коли я довідався про Сапунову смерть, то написав у Лондон: "Деснянський нікому не хотів зла". Коли мені доводилось відповідати на його листи (він прислав свою збірку віршів, яку хотів друкувати), то я старався розвеселити його. Раз, бувши на Новий Рік у Парижі, я написав віршоване поздоровлення Сапунові-Деснянському від імени мого власного, мого сина і невістки:

"Неокласичному поету
Шлемо привіт для етикету.
Не в силі злізти на Парнас!
З Богданом Ніна і Панас".

Деснянський цим привітом, писаним у його стилі, був дуже вдоволений.

ВЕЧОРИ "КОЗУБА" В ОСІННЬОМУ СЕЗОНІ

31 жовтня — **"Маруся Чұрай"** доповідь Іраїди Черняк про легендарну українську народню співачку й поетесу на тлі музично-вокального оформлення.

21 листопада — **"Вечір пам'яті Нестора Городовенка"** з вокальним виступом оперової співачки Ганни Шерей.

28 листопада — **"Українська аристократія і їхні герби"**, доповідь д-ра Остапа Сокольського, ілюстрована діяPOSITИВАМИ про козацьких старшин, бояр, шляхту та дворян.

12 грудня — **"Вечір поезій"**, доповідь і художнє читання, присвячене пам'яті поета Василя Симоненка. Доповідач інж. Леонід Ліщина.

Вечори відбуватимуться у залі Української Прав. Катедральної Громади при 404 Батгurst вул., Торонто. Початок у 8 год. вечора.

Козацько-січові й сучасні визвольні мотиви в поезії Яра Славутича

До 200-річчя знищення Запорозької Січі

Поряд своєї науково-педагогічної праці Яр Славутич немало дає нашій спільноті як поет: вісім збірок поезій, плюс видана окремою книжкою поема "Донька без імені", плюс *Трофеї* (1963) — підсумкова книга поезій з попередніх шести збірок — це в наших умовах заробіткової праці становить таки солідний дорібок. Не все в цій творчості однаково імponує читачеві, бо й читач не однаковий: і щодо рівня свого розвитку, і щодо літературних смаків та уподобань.

Вражає проте широчінь і різноманітність тем і мотивів, значною мірою, либонь, зумовлена подорожами автора до багатьох країн усіх материків. Були в тих подорожах наукові відрядження, але були й охочекомонні мандрівки поета, спраглого свіжих вражень і всебічних відомостей з різних ділянок знання. Про це маємо свідчення самого поета в кількох віршах:

Моє палання — невідкличні мандри,
І вже його, як боговиту даль
Не погасити провістю Кассандри,
Ні Паркою перейдених проваль...

Живу і мандрую. Зорі пурпурові
І нескінченність сонячних шляхів
Ненатлим чаром чистої любови
Благословляють мій сумирний спів...

Важкі путі, позбавлені спокою,
Чужі краї, запалі в каламуті,
Тебе навчать і мудрости людської
І гарт наснаги серцеві дадуть...*)

Так писав Яр Славутич ще у збірці *Спрага* (1950), ще в Європі, на самому початку своєї науково-педагогічної діяльності. А проте наша тема сьогодні — не сумирний спів (якого взагалі небагато в поезії нашого автора), а гучний і спів, козацько-січовий, що найвиразніше звучить у двох його збірках — *Гомін віків* (1940) і *Правдоносці* (1948).

У першій з названих збірок (вони ж і розділи у книзі *Трофеї*) бачимо цикл "Запорожці" — півтора десятка сонетів із такими вимовними назвами: "Січович", "Побратими", "Пруливус", "Паливода", "Вернигора". Поряд: "Коні", "Лніпро", "Великий Луг", "Самійло Кіпка", "Хмельницький", "Жовті Води" і поема "Солов'євський в'язень" — про останнього кошового, Петра Кальнишевського.

За винятком згаданої поеми, перелічені поезії написані, як сказано, у формі сонета. Автор потрапив застосувати сонетну форму в досить незвичній сфері. Ось для ілюстрації вірш "Пруливус":

*) За книгою *Трофеї* (Едмонтон, 1963), стор. 171, 174, 175. Далі всі цитати за цим виданням.

Пустив за вухо смолянистий вус,
Завів хвилясту, наче в'юн, чуприну,
Він сорок літ, б'ючись за Україну,
Ганяв татар від Богу до Міус.

Меткий, смаглявий, як "шайтан-урус",
Бутним ляхам, верстаючи долину,
Нераз шаблюкою панахав спину,
Аж поки й сам у халепу загруз.

І от на площі, де якусь цидульку
Читає з натовпу чужий суддя,
Від бранців не добившись каяття,

Він, січовик, дивуючи панків,
Щоб не марніла вдача козаків,
Сіда на палю, запаливши люльку.

(Стор. 92)

(Перший терцет у цьому сонеті наводимо в дещо змінений редакції, з нового видання, що його щойно приготував до друку автор).

А ось друга мальовнича постать запорожця — в поезії "Паливода". Тут, між іншим, використано елементи з народних переказів, що дуже часто є складовою частиною поетичної творчості Яра Славутича. Наводимо лише катрени:

У нього шия — хоч обіддя гни,
На ньому шкіра — не проходять кулі.
Коли, підпивши, він іде на гулі,
З ним жартувати — Боже борони!

Подме на ліс — рославів ясени
Ворушать віти, мертвим сном поснули.
Струсне коня за грив'яні бурулі —
І гнеться кінь на мураву, пітний.

(Стор. 93)

Замашиста гіпербола тут анітрохи не віддає "перебранням міри": вона бо є невід'ємним елементом творення образу — не лише в індивідуальному пляні персонажів, а в ширшому і глибшому пляні образу лобі. Читаючи цикл "Запорожці", так і бачиш Репінових запорожців, що пишуть листа турецькому султанові. От уже дійсно "вміли гуляти, вміли й воювати!" Цю визначальну рису запорожця ще і ще подає наш автор — цього разу в постаті січового козарлюги Вернигори, що, випивши коряк оковитої, міцно спить "у вільний час козацького спочинку". Та

Коли ж кітляр над спокоєм став
Дзвонить на сполох, — він розводив спину,
Ворочав плечі, мов кряжі, й неспинно
На румакові за ляхами мчав.

(Стор. 94)

Прикметною рисою запорожців було побратимство, досмертна вірність бойових друзів, як за скитських часів, січове наслідування і втілення чином великого християнського принципу, що

нема сильнішої чи більшої любови за ту, коли за
ближнього віддаєш своє життя. Автор не міг пе-
реочити цей шляхетний феномен історичної козаць-
чини і озвався на нього поезією "Побратими",
однією з найкращих у всьому циклі — вона по-
лонить читача динамізмом ритму і карбованістю
граней гранично-яскравих образів:

Із диким покликом край Базавлука
Югнув ординець і розплився — як дим,
Гаряча кров — потоком весняним,
І степ широкий поїняла розпука:
Упав козак... (Стор. 91)

Усього чотири рядки "з хвостиком". А перед
читачем — у сліпучому сьйві сонця кадр за кад-
ром: блискавкою розітнувся дикий горловий ви-
гук, шугнула гадюкою в'юнка тінь ординця — і
вже степову тирсу багрянить кров січовика-до-
зорця. Та є побратим! Ось він мчить хижаків
павздогін. Не втекти зайди-бусурменові: нехибний
стріл месника кладе його трупом. Скаравши на-
пасника, побратим споряджає могилку і утрива-
лює пам'ять поляглого друга, садовлячи над ним
червону калину. І степова даль, яку сторожив ко-
зак, уклоняється йому "роменом білим".

Цілком зрозуміла наявність у циклі "Запорож-
ці" й таких поезій як "Коні" (стор. 98) і "Дніпро"
(стор. 99). Козацький кінь — вірний това-
риш (це слово створене ще січовиками!) запорож-
ця в його степових мандрах і походах, подібно
як Славута-Дніпро, що носив на своїх хвилях
бистрохідні козацькі човни-чайки, в походах мор-
ських, у випавах до кримських і турецьких бе-
регів. Узагалі Дніпро недарма оспіваний поета-
ми, на чолі з вікопомним Кобзарем — це бо сві-
док української слави з найдавніших часів. І наш
поет присвячує цьому історичному свідкові ко-
зацько-січової слави надхненні рядки:

Грими ж, як пострах на маєтки ляські!
Дзвени, як пісня! Рокочи навкруг,
Піднявши хвилі, мав шаблі дамаські!
(Стор. 99)

Блискуча козацька перемога під Жовтими Во-
дами окрилювала не одного українського поета
і спонукувала на поетичні твори. Отже, і Яр Сла-
вутич свої "Жовті Води" (сонетний триптих)
може з повним правом зачислити до кращого до-
рібку своєї творчості. Мажорний тон кличів, до-
пасовані, влучні епітети, порівняння й метафори
добре віддають атмосферу козацького тріумфу
в кінцевих строфах першого сонета:

"Гуляй, козаче!" — "Слава Кривоносу!" —
Гуде навколо, мов церковний дзвін;
І помсти клич летить наперегін
Під клекіт куль, на битву стоголову,
Де між ляхів справля колодія
Козацька шабля, мов грімка змія.
(Стор. 105)

Поема "Соловецький в'язень" складається з
увідної частини, такої ж завершальної та п'ятьох
розділів, серед яких третій, "Кальнишева молит-
ва", має всього 8 рядків, що їх тут наводимо:

О Боже, Боже! Яснозорі
До мене очі поверни.
Пошли в смиренній упокорі
Дійти до краю, до труни.

Пошли для серця — силу волі,
Душі — незбочену прямь,
Щоб легше витривати болі
І муки зносити. Амінь.

(Стор. 111)

Поема закінчується хвилюючим образом сто-
гону вирубуваних лісів Півночі, нескінченних
зойків, що "пливуть на південь, мов струмки...",
щоб чули мужні земляки і розмикали мозку бра-
ми... Гнів і біль, заклик до відплати за сторіч-
чя поневолення вимовно звучать в останніх ряд-
ках цього твору:

Пора! Пора! Моїй землі
Здавили серце чорні болі.
Тож відплатімо за жалі
І двісті літ тюрми-неволі!

(Стор. 113)

Розділ "Правдоносці" у *Трофеях* чималень-
кий, бо займає (разом із поемою "Донька без
імени") 38 сторінок. Від попереднього відрізня-
ється він насамперед різноманітністю строфічної
будови. На місце майже обов'язкового досі сонета
маємо тут переважно чотиривірш, інколи дво-
вірш ("Нестор Махно", "Непогора", "Прус-
сак"), п'яти- й шестивірш ("Бунт"). У декількох
більшого розміру творах, як ось "Дума про Кем-
птен", "Правдоносці", "Донька без імени", ба-
чимо різні строфи, що переплітаються між со-
бою. Від *Гомону віків Правдоносці* відрізняють-
ся ще й більшим обсягом тематики, охоплюючи
такі вірші: "Кінь", "Мати", "Ворон", "Нестор
Махно". Можна додати, що Махнові не лицьоє
бути в цьому розділі, оскільки в баладі показано
не правдоносця, а лихоносця: ледве, чи хто ін-
ший стільки шкоди й руїни завдав українській
людності Лівобережжя й Херсонщини, як власне
цей гуляйпільський звироднілий "батько". Хіба
що за принципом контрасту до дійсних носіїв
оборонців української правди в новочасній добі,
до усусусів, лицарів зимових походів і прапоро-
носців Карпатської та Поліської Січей. Виплід
махнівщини на землях колишнього Запорожжя —
одна з найбільш лиховісних сторінок нашої істо-
рії в ХХ-му сторіччі.

Наша заввага, певна річ, не відбирає яскраво-
сти, дійсної мистецької повновартості образів
махнівця — як він вийшов з-під пера поета. Аж
кортить навести тут бодай одну з чотирьох "за-
слон" цього "дійства", що зветься "Нестор Мах-
но":

Вовками тачанки гарчать по ярах;
Мов кібці, тачанки летять на вітрах.

Ширяють під небо, на доли й горби,
Колеса блищать — як під сонцем серпи.

І Бог, і Дніпро, і Сиваш, і Дінець
Волають валами: — Бездольний кінець! —

Та гарно пекельно клекоче в краю
І, страшно розкривши безодню свою,

Вергає степами, і зветься воно —
Нестор Махно! (Стор. 139)

У *Правдоносцях* є поезія "Непогора", яка своєю кінцівкою нагадує читачеві сонет "Прудивус" із попередньої збірки: той же образ невгнutoї козацької вдачі, та ж пісня-хвала героїстwu новітньої людини. Ця ніби балада так і починається: "Пісню хоробрим шуми, ковило!" А далі так зображено непокору полоненого вояка нашого часу:

Кров'ю з гарячих, заюшених губ
Плюнув катам і поправив свій чуб,

Тільки б йому не завадив, ачей,
Смерті заглянути в жахит очей,

Тільки б той чуб не затемнив чола...
Пісню хоробрим шумить ковила!

(Стор. 142)

Серед "балад та етюдів" подибуємо справжню перлину поетичної творчості Яра Славутича — поезію "Карпатські січовики". Вона розміром невеличка: усього чотири строфи. 16 рядків — але яких же ваговитих, довершених змістом і формою! Кожна строфа — розмашистого пензля картина, одуховлена глибоким вичуттям доби, ми сказали б, "історіовникненням". Кожен рядок — фундаментальний образ, сконденсована чуттєва насага! У цих рядках несла щось переставити, змінити бодай трошечки, усе — як відлите в металі! Починається твір заперечувальним порівнянням (що таке знане з народних пісень):

То не лист осінній за водою
По широкій Тисі проплива, —
Багрянить за хвилею крутою
Підкарпатська буйна голова.

Закінчується твір дослівно своєрідним "смертю смерть подолав" із Великоднього співу-славня:

Буде сліз, та не здолає горе
Ні батьків, ні в тузі матерів.
Чорне море, українське море,
Зустрічай своїх богатирів.

(Стор. 144)

У книзі *Трофеї* увагу читача особливо притягає "Дума про Кемптен" (до речі, як і "Карпатські січовики", покладена на музику Гр. Кита-стим) і довший твір "Правдоносці", що дав свою назву збірці, а в книзі — розділові. Обидві ці речі чи не найбільш прикметні в групі поезій з визвольною тематикою новочасної доби нашої історії, включаючи й роки повоєнного лихоліття і змагу за правду ("на очах Європи!") нашої еміграції. Ось початок думи:

Що у Кемптені, місті баварському,
Та збирались вірні християни,
Війною гнані,

До церкви Богу молитися,
Буйними жалями перелитися:
"Боже Великий, Єдиний!
Вкороти наші страждання,
Спаси-порятуй від московського полювання...
Краще нам, невинним людям,
Отут на чужині кістями лягти...
Ніж у московську неволю йти..."

(Стор. 154-155)

Яр Славутич нав'язує свою "Думу про Кемптен" (1947) до відомої думи про Почаївську Божу Матір, що врятувала Почаївський монастир з усіма його насельниками від турецької навали й загибелі:

Мати Божа, заступниця наша,
Ти врятувала Храм Почаївський,
Ти покривала славу козацькою,
Спаси-порятуй від загибелі
Віру християнську.

У такому ж пляні подано й кінець "Думи про Кемптен":

Тоді Матір Божа, заступниця наша,
До благаючих людей обернулася,
Нащадкам Вашингтона в серце жаль поклала,
Рятувати люд український послала...

(Стор. 155)

Щоправда, турецьку навалу від Почаївського монастиря по слову Богоматері відвернено відразу, а комуно-московську людоловлю спинено було не зразу: либонь молитва отця Заліза й ченців почаївських набагато сильніша за діпістські благання. Може в цих діпістів було більше гріхів, якщо "сімсот жуйців... за московське золото куплених" таки завдали їм лиха.

Поезія "Правдоносці" (між іншим, написана у 30-річчя поета) прикметна своїм покликом-звертанням до сумління людства; поклик повторено майже в кожній строфі — то на самому початку, то відокремлено як рефрен — у трьох варіантах: "О світе, пізнавай!", "О світе мій, одумайся і зрозумій!" і, нарешті, "Вчувай, о світе, зло несамовите!" Це надає "Правдоносцям" високої емоційної напруги скарги-протесту проти кричущої неправди, пророчого передбачення розплати за байдужість т. зв. вільного світу. А кінцівка сповнена непохитної віри у власну рацію, в неминучий у майбутньому тріумф нашої правди, правди поневоленого і гнобленого кремлівськими сатрапами народу:

І будуть правнуки твої, оглухлий світе,
Визвольні наші заповіді
— Як стяг —
Нести по селах і містах.

(Стор. 157)

Напоєний високим патосом, із щедрим використанням таких поетичних засобів як фігури запиту і звертання, твір "Правдоносці" гідно очолює когорту поезій із визвольними мотивами у нинішньому дорібкові Яра Славутича.

Лос-Анджелес, 1975.

ЗОЛОТОВОЛОСА ЛЕДІ

Новеля

Полісмен Шуті не пам'ятає, переїхала вона на червоному світлі чи не переїхала. Все це сталося так блискавично, що в його пам'яті не залишилося найменшого сліду. Він не тямив навіть, що його штовхнуло піднести руку. Але він підніс. І рух на вулиці спинився. Одразу. Як за помахом руки чарівника-мага. Строкатою гадюкою почала зростати валка авт. Але це його не хвилювало. Він своїм поглядом прилип до вікна оливкового Олдсмобіля, звідки на нього метнули сині очі обуренням. Леді, мабуть, кудись поспішала. Її дорота кожна мить, хвилина. Та полісмен так рішуче заступив їй дорогу, що гальма авта небезпечно загарчало. В ту мить він і сам не зміг би сказати, що спонукало його це зробити: спокуслива цікавість чи оборона приписів вуличного руху. Про перше він нікому, звісно, не зважився б признатися. А в другому завжди можна знайти потрібні викрути, щоб виправдати свою легковажність.

Кивком пальця полісмен змусив Леді вийти з авта й запитав про документи. Коли вона ступила босими ногами на розпалений сонцем асфальт, полісмен заммер. Перед ним опинилася майже гола жінка. Коли б на ній не були найкупішого крою червоні бікіні, можна б подумати, що з раю злетіла Єва. Обцілована сонцем, вона вся яскріла, наче вирізьблена з рожевого мармуру. Шовкове волосся, барви стиглої пшениці, хвилями спадало на округлі плечі, від яких плавка співаюча лінія окреслювала всю її молоду пружну постать, варту пензля Ренуара. Відкинувши рішучим рухом голови непокірне пасмо з чола, ступивши крок від авта, Леді протестним тоном запитала:

— Навіщо так нагло ви мене спинили?

Ця сміливість Леді полісменові заїмпонувала, як і блиск її синіх розгніваних очей. Та підшепт думки не ущербити престижу вартового безпеки міста штовхнула його на тверду відповідь у її тоні.

— Я запобіг екциденту цілої купи авт. Ви переїхали на червоному світлі.

— Ні! Ні-ні! Неправда! Я вже була посередині вулиці, коли заблисло жовте світло. Це ваші вигадки! Надуживання прав! Я протестую! — сміливо й твердо заперечила Леді.

Ця рішучість Леді викликала в полісмена ніяковість. Навіть розгубленість. Тим більше, що він сам не був цього певний. Та й чи можна якось довести, — переїхала вона на червоному світлі чи не переїхала. А що, коли свідки посвідчать інакше? Своєю ж рішучістю Леді ніби випхала його самого з його сумнівом на сміх цілому гуртові зацікавлених, що оточував їх. Він не радий уже був що зчепився з цією жінкою. Але швидко

не міг збагнути, як позбутися її, не втративши гонору полісмена, поставленого на сторожі життя безлічі подорожніх.

Полісмен, глянувши на босі ноги Леді, внутрішньо зрадів. Її маленькі голі ноги з випещеними пальцями й лискучими від рожевого лаку нігтями, ставали незаперечним доказом другого порушення правил їзди авт. Цього вже нічим не прикриєш і не сховаш. А, головне, це давало найпевнішу підставу гонорово вихопитися перед очима зацікавлених з неприємної ситуації.

Полісмен коротким звичним рухом вирвав з книжечки квиток і, подаючи його золотоволосій Леді, підкреслено ввічливим тоном звернувся.

— За порушення другого правила: заборони керувати авт. босоніж, вам належить сплатити квиток подвійно.

Леді, що весь час ворушила пальцями ніг на гарячому асфальті, підгортаючи ними вгору, рішуче заперечувала.

— Ні!.. Грошей мені не шкода. Але жадного квитка я не візьму. Я на хвилину вихопилася в місто купити дитині молока.

— Такого змісту причин не передбачено в правилах їзди, — гостро вже заперечив полісмен.

— А передбачено в цих правилах загрожувати небезпечкою покинутому немовляті, матір якого допитують посеред вулиці?

Суперечка між полісменом і Леді завогнювалась. Вищання сирен різними голосами довжелезної валки авт перетворювалося в суцільну какофонію весільного поїзду. Юрба зівак збільшувалась. З гурту щораз вихоплювалися різні репліки і сміх, перетворюючи все це збіговисько на веселий вуличний фарс.

— Я вас нічим не затримую, — оправдувався полісмен. — Візьміть належно заслужений квиток і можете бути вільні.

— Я ніякого злочину не зробила і вашого квитка не візьму, — визивно відрізала Леді.

— Якщо так, то за порушення правил вуличного руху будете покликані до суду.

— Гаразд! — не надумуючись обірвала Леді.

Метнула золотою гривною, пурхнула в авто, гримнула дверима і рвонула з місця олдсмобілем.

— Чарівна Леді! — хтось голосно кинув репліку з гурту. — Щоб тільки глянути на неї, варто подарувати десять квитків.

Полісмен зовсім упрів. Од спеки, від гарячої перепалки з Леді та, мабуть, і від деяких гострих слів, що долітали з-посеред веселої публіки на його адресу. Він окреслив на папірці число авта і поклав його до книжечки.

Золотоволоса Леді належала до екстремно бурхливої вдачі і будьякі гострі переживання,

яких в її житті траплялося досить таки рясненько, довго в своїй пам'яті не тримала. Швидко вона забула і про цей інцидент. Отже коли повісткою покликано її до суду, вона довго мусіла пригадувати, в якій би то мало бути справі.

На суд Леді з'явилася досить скромно зодягнута. Голуба легенька сукня на ній до колін. Прозорі панчішки. Сизі замшеві відкриті черевики. У золотих обідцях сережок, за найменшим рухом її голови, мінилися відсвітами сині камінці, то густиною холодного кобальту, то невлоним спалахом іскри діаманта. З прекрасної точеної шиї до глибокого вирізу сукні звисав разок щирих перел. На пальці лівої руки шлюбний перстень. Оце і все. Та, здається, їй нічого більше й не потрібно. У зайвих ювелірних витрибеньках вона могла б згубити найкоштовніше, чим так щедро нагородила її сама природа. У руках вона тримала невелику, в бузкових переливах, оксамитову торбинку.

У залу суду Леді увійшла сміливо, але без пози й кокетства. Серед присутніх швидко впізнала полісмена, який спричинився до вуличної баталії, подробиці якої набігли їй раптом до пам'яті. Суддя покликав першим полісмена з'ясувати справу, до якої мусів покликати цю чарівну жінку, на якій, собі на диво, мимовіль так довго затримав свій погляд. Ця увага судді не промайнула непомітною для полісмена. Це він і зрозумів, і відчув. Наче в цьому вже крилася краплина його невдачі. Хоча всі факти, здається, підказували про повну законність покликати цю Леді до судової відповідальності. Адже порушення правил вуличного руху не звільняє від кари навіть міністрів.

Полісмен у своєму виступі робив найбільший притиск на тому, що Леді переїхала на червоному світлі. Ігнорування цього припису найчастіше призводить до каліцтва і смертних випадків. Обов'язок полісмена — найсуворіше вимагати додержуватися цього правила від водіїв авт. Проте, що Леді керувала автом босоніж, полісмен чомусь зовсім мало говорив. Навіть вимушеною фразою ніби хотів підкреслити своє співчуття їй. Під час свого доповідання він запобігливо дивився на суддю, крадькома іноді зиркаючи на підсудну.

Леді жадібно ловила кожне слово полісмена. Згущені фарби полісменових обвинувачень мінливими тінями пробігали її обличчям. Її сині очі то робилися великими, широкими, повні гніву й обурення, то раптом звужувалися від поблажливо-іронічної усмішки її повних уст. Ця усмішка Леді не подобалася полісменові. Якоюсь гальмуючою силою вона падала в потік його обвинувачень. Підточувала певність його слів. На мить обривала мову. Тоді він утікав розгубленим поглядом кудись убік, поза обрис судді, хапаючись загублених кінців своїх думок.

Вислухавши полісмена, суддя звернувся до Леді.

— Чи визнаєте ви себе винною в порушенні правил вуличного руху?

— І так, і ні! — спокійно, але рішуче відповіла Леді.

"НОВІ ДНІ", листопад 1975

Суддя стримано посміхнувся.

— Як то потрібно розуміти вашу відповідь? — здивовано запитав суддя.

— Я рішуче заперечую і протестую проти першого обвинувачення. Це абсолютна неправда! Я не переїхала на червоному світлі. Полісмен на жовтому мене нагло спинив.

Леді так запально викарбовувала кожне слово свого оправдання, що суддя мимоволі засумнівався в слушності полісменового обвинувачення.

— А що я сіла за кермо авта босоніж, — визнаю себе винною, — говорила далі Леді. — Та я сподіваюся, що достойний суддя зважить на ті обставини, за яких це все сталося. Спека понад сто ступнів. Дихати нічим. Молоко прокисло. Дитину час годувати. Я кидаю немовля саме. Сідаю в авто, в чому була. Мчу у місто, щоб купити дитині молока. Та коли все це не може пом'якшити моєї провини, я ладна понести за неї належну кару... Але... достойний суддя...

Леді спинилася. На мить замовкла. У голосі відчувалася нотка зворушення. Перебігає очима від судді до полісмена. З прихованою радістю завважила, як обличчям судді мигнула хвилька співчуття.

— Прошу. Говоріть далі, — суддя до леді.

— Але достойний суддя не зможе не зважити і на ту провину, якої припустився й полісмен як особа, поставлена законом на сторожі безпеки кожної людини...

— Полісмен? Провини? Якої? Говоріть, — насторожено звернувся до Леді суддя.

Леді, ще більше хвилюючись, продовжувала.

— Полісмен наказав мені вийти з авта. Босою, на гарячий асфальт. У купальному костюмі. Зібрав цілий ярмарок перехожих. І під сміхи юрби та вищання сирен авт створив навколо мене цілий спектакль. Я не знала, де мені дітись. Смажуся на сонці. Нервую. Адже вдома дитина сама. А тут... на вулиці... наді мною допит, наче над якимсь злочинцем.

Під час останнього діалогу Леді суддя пірнув очима в купу паперів і почав щось викреслювати олівцем, наче відчуваючи в собі якусь провину в знайомих болючих прикростях Леді. Спинився довгим поглядом на полісменові. Щось у собі задумливо порівнював, зважував. І, нарешті, лагідно звернувся до Леді.

— Розумію вас, Леді, розумію... Заспокойтеся. Перепрошую за провину полісмена, що в ім'я оборони приписів закону не зважив глибше на збіг комплікацій, викликаних обставинами вуличного руху. Запевняю вас, що такого більше не повториться в подібній ситуації. Будьте спокійні. Ви... вільні.

Леді вдячно вклонилася судді. Обернувшись й зустрівшись очима з полісменом, вона мигцем показала йому язика.

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

РАДЯНСЬКА РЕЦЕНЗІЯ НА КНИЖКУ СЕНАТОРА П. ЮЗИКА

"Український Історичний Журнал" ч. 3 за березень 1975 р., що виходить в Києві, надрукував рецензію на книгу Сенатора Павла Юзика "For a Better Canada", видану в Торонто ще 1973 р. Чому так довго партійні історики "перетравлювали" цю книгу? Немає сумніву, що рецензія на сторінках цього органу ЦК компартії з'явилася як наслідок останніх резолюцій партійних пленумів, якими започаткований найновіший етап боротьби з "буржуазним" націоналізмом. Немає також сумніву, що з усієї друкованої на Заході літератури на українську тематику, для рецензій вибираються Інститутом марксизму-ленізму ті книги, які найбільше дошкуляють радянській пропаганді. Вибираються також ті автори, які мають політичну вагу в суспільствах західних держав. Рецензію, про яку йде мова, доручили написати Л. О. Овдієнкові, що практично значення не має, бо по суті рецензія є колективним твором і результатом вищезгаданих обставин.

Рецензія Овдієнка — типовий приклад того псевдонаукового стилю, який властивий радянським провінційним (там кажуть "периферійним") виданням у суспільно-політичній галузі. Цей стиль — це суміш професійно-наукової та публіцистично-фейлетонної термінології з відхиленням аж до вульгарної лайки. Де не вистачає аргументації, її замінюють вуличними "аргументами", демонструючи налоскотаний ентузіазм підтримувати генеральну лінію партії на її черговому закруті. Цим київські "наукові" видання невігдно відрізняються навіть від московських. Очевидно, це настанова ЦК КПРС. Можна також припускати, що цим намагаються спровокувати й українських науковців-суспільствознавців на заході та перетягти їх на вульгарну плятформу базарної суперечки. ("Хохли" між собою повинні сперечатись тільки на "периферійному" рівні). І годі сподіватись, що українським науковцям у Києві вдасться подолати той "периферійний" бар'єр, якщо він для них запланований у Москві: словом, будьте вченими, але трохи недоученими, — так велить Кремль.

Рецензію Овдієнка варто починати читати з кінця. Там суть: "...сенатор вишукує можливості для того, щоб сіяти чвари і розбрат між російським і українським народом на історичному ґрунті". Від себе додамо: не тільки на історичному, — але сіє їх не сенатор, а російський шовіністичний ЦК КПРС. Страх, або колоніальний комплекс мислення так глибоко опанував автора, що він і в рецензії, розрахованій також на еміграцію, на перше місце ставить російський народ. Отеж, автор, а з ним і всі, хто над автором, говорять з позицій перш за все російського народу, і менш за все — українського. Цей же принижливий колоніальний комплекс мислення демон-

струє себе в іншому місці, там, де Овдієнко говорить про "штучну гіперболізацію" українського елементу" при обстоюванні принципу "багатокультурності". Комплекс меншевартості чи неповноцінності — типовий продукт колоніального виховання (до пори — до часу!). І підневільний автор (чи науковий колектив), у якого ампутоване почуття національної гідності й гордості, боїться навіть подумати, що десь український елемент може відігравати провідну роль. Навіть десь там, не кажучи вже про свою рідну землю. В цьому ж самому місці рецензії автор зраджує ще одну турботу Москви. Кремль не хотів би, щоб "третьою силою" в Канаді виступало монолітне об'єднання етнічних груп неанглійського і нефранцузького походження. Справа в тому, що ці етнічні групи в своїй більшості мають серйозні претенсії до російського імперіалізму і завжди вимагатимуть сплати старих і недавніх рахунків.

З рецензії видно також, що вона не була б написана, якби книга П. Юзика заторкувала тільки вузьку сферу національного питання. Хотів чи не хотів того автор, але він дав книзі велику промовисту характеристику: "Книга П. Юзика є переконливим прикладом ідеологічних підступів міжнародного імперіалізму, яким необхідно давати постійну відсіч". Ми вже пояснили, чому київські видання ніколи не зможуть дати кваліфікованої "відсічі" вільним науковцям. А про міжнародний характер книги автор, звичайно, висловився вірно, коли замість "імперіалізму" розуміти "сили здорового глузду". Ці здорові сили також не подобаються Кремлеві, бо вони глибоко розуміють природу "розрядки", за яку зараз голосує войовничий центр "пролетарів усіх країн" — Москва. Вовк прикинувся ягням (так вовкові зараз вигідно), і рецензент і собі грає роль наївного херувима: "П. Юзик обличчям заявляє, що СРСР нібито використовує трибуну ООН "для поширення комунізму на весь світ" (підкреслення наше — О. К.).

Чи товариші з Інституту історії партії недобре вивчили класиків марксизму-ленізму? Чи відреклись від ідеї "всесвітньої революції"? Чи забули лєнінське вчення про зміну тактики в змінених умовах? Годі ж бо вам, товариші! Інша справа, що ви не хотіли б, щоб та "всесвітня революція" писала свої лозунги ієрогліфами, інша справа, що ви принищили, але ті сили здорового глузду, які ви величаєте "імперіалізмом" та "воєначиною", ніколи не перестануть давати відсіч вам, і ця відсіч буде на належному рівні, в тому будьте певні!

Рецензія повторює багато заявлених фраз радянської пропаганди, розрахованих явно на "внутрішнього" споживача. Одна з них — про "важку боротьбу трудящих за існування в капі-

талістичній Канаді". Уточнимо відразу термінологію: "існування" — це вже про вас. У Канаді ж — *struggle for life*. Так, *life*, — життя, життя вільної людини. І за цю боротьбу не душать танками і не січуть з кулеметів (Новочеркаськ!). А існування — це коли без паспорту в колгоспі, без права "прописки" в містах, без права емігрувати. Словом, це — коли у вас. Решту прикладів знайдіть самі.

І так само, як і в інших писаннях — "відсічах" націоналістам, хитромудро промовчується головне: держава. Читаємо: "Цей войовничий націоналіст не минає щонайменшої нагоди для пропагування своїх реакційних поглядів, демонструючи при цьому запеклу ворожість до СРСР, до соціалістичного ладу..." Тому і націоналіст той — буржуазний. Схема проста, як із шкільного підручника для "п'ятикласників". І український читач не довідається навіть із негативної рецензії, що націоналісти не борються з вітряками, тобто з соціалізмом, якого немає в СРСР, а з останньою на землі колоніальною імперією. Головний ворог — не метода поневолення (т. зв. "соціалізм" радянського взірця), а сам поневолювач, який нахабно присвоїв собі титул "старшого брата". Не партнера, а "брата", ще й "старшого".

(Ох, ця містично-месіянська російська душа!). Мета — самостійна українська держава. Сама звичайнісінька держава, як от Норвегія, чи такий собі Берег Слонової Кости... Справа в такій державі українського народу, з якої астрономічною цифрою виражені багатства, вивозили б на північ і на схід за тверду валюту, а не так собі. Оце й усе. Але про цю мету "буржуазних" націоналістів український читач в Україні не повинен довідатись. Тому й усі "розгромні" рецензії, усі ті "відсічі" — це все-одно, що палити з гармати в небо.

Закінчити ці короткі завваги хотілося б зверненням до науковців, яким доручають таку сумнівної чистоти працю, як боротьба з українською національною гідністю та очорнювання видатних українців на заході. Ми розуміємо, що всі хочуть хліб їсти (хоч би й закуплений в США та в тій же Канаді). А коли хліб то краще вже з маслом... Але, як сказав О. І. Солженіцин, все-таки можна за всяких умов залишатись людиною. Це коли заарештованому капітанові Солженіцину його генерал потис руку в присутності "смершів" і побажав доброї долі. А з ближчих подій і людей згадаймо, що й за Сталіна можна було бути Академіком Рильським, і без Сталіна — академіком Білодідом.

Олександр МАЙ

Польська письменниця про українсько-польські взаємини

(До десятиріччя з дня смерті Марії Домбровської)

Одна з найвидатніших польських письменниць двадцятого сторіччя, Марія Домбровська, відома як авторка багатьох оповідань, роману "Дні і ночі", п'єс "Осиротілий геній", "Станіслав і Богумил" та як авторка літературно-критичних й публіцистичних статей. У творчості Марії Домбровської значне місце посідає українська тематика і тому її творчість має значення також для української літератури.

Основним твором Домбровської, який висвітлює її ставлення до українських питань, є драма "Осиротілий геній". В основу цієї драми польська письменниця поклала боротьбу короля Владислава IV-го за реалізацію пляну війни з турками. У своїх планах король передусім розраховував на допомогу козаків. Проти цієї війни виступали польські магнати, зокрема такі, як Радзівіл, Осолінський, Потоцький, які боялися зростання ролі козаків.

Застереження магнатів в основному були такі: "Король піднесе козаків, вилюднить нам філварки, і це безбожне руське плем'я поведе проти нас". Виступаючи проти короля, який прихильно ставився до козаків, магнати переконують його, що годі чекати від них вірності Речі Посполитій.

"А ми їм вірності дотримували, — запитує король, — коли Павлюка, всупереч поруці Киселя, стратили, або коли пан Потоцький під Борови-

цею в час перемир'я вирубав як збунтованих, так і вірних йому козаків?" Увага короля до козаків впливала не тільки з політичних міркувань. Він любив український народ, ставав на оборону українського селянства, картав панів, які заковували реєстрованих козаків у кріпацтво, бажав згоди з руським народом. Він виступав проти насильств, що їх застосовували єзуїти проти православної віри. Не дивно, що чванливі польські послі називають Владислава IV-го "хлопським королем". Отой хлопський король любить українську народну творчість. Разом з козаком Омельком співає улюблену пісню про Байду:

Ой крикнув цар на свої гайдуки:
Візьміть Байду добре в руки,
На гак зачепіте!

Королеві подобається непримиренність Байди, який бореться з турками, навіть висячи на гаку:

Ой як стрілив — царя вцілів,
А царицю — в потилицю,
Його доньку — в головоньку.

Коли пани скаржаться, що козаки затрожують шляхті, король відповідає: "Козаки страшні? А хто ж їх зробив страшними, як не пиха і ненаситність панів на Україні?"

Глибоко вивчивши на підставі історичних документів українсько-польські взаємини. Марія

Домбровська осуджувала роман "Вогнем та мечем" польського письменника Сенкевича. Вона вважала, що автор цього роману фальшував історію не для художніх, а для ідейних цілей. Сенкевич вихваляв Ярему Вишневецького, а водночас принижував Хмельницького. "Чи ж можливе, — пише Марія Домбровська про Хмельницького, — щоб тоді та й пізніше горіла в ньому тільки облита горілкою особиста користь?"

Критично оцінюючи роман "Вогнем та мечем", Марія Домбровська з обуренням пише про утиски польськими магнатами українського селянства, про криваво приборкувані селянські повстання на Україні, особливо під час гайдамаччини. Вона з гнівом пише про тактику Яреми Вишневецького, який своїм посіпакам наказував: "Поступайте так, щоб вони почули, як вмирають."

На роздуми письменниці щодо українського питання мала вплив модна в тридцятих роках нинішнього сторіччя серед ліберальної польської інтелігенції ідея ягеллонської політики. Однак, ця ідея не брала до уваги тієї відомої істини, що справжня дружба між народами може розвиватися лише тоді, коли вони справді вільні та рівноправні.

Важливо відзначити, що драма "Осиротілий геній" з'явилася друком тридцять дев'ятого року, напередодні другої світової війни, коли переслідування української культури на західноукраїнських землях досягло свого апогею.

Напередодні війни з Гітлером письменниця закликала польський уряд до розумної і гуманної політики щодо українців. Вона боролася проти шовінізму польської шляхти й буржуазії, проти лінії, проведеної в романі "Вогнем та мечем" Сенкевича.

Цю ж лінію, — лінію польського санаційного уряду — Марія Домбровська гостро критикує і в оповіданні "Після повернення з Крем'янця", в якому читаємо (цитую): "Суспільні взаємини на сході Польщі були джерелом багатьох історичних трагедій. Ми ще довго будемо відчувати гіркий смак плодів наших і чужих помилок, заки визріє в них солод славних волинських черешень. Сюди мусить прийти більша ніж офіційна справедливість, сила; сюди мусить прийти любов і доброта".

В оповіданні "Вересень у Заліщиках" Марія Домбровська висміяла туристичні довідники, які не могли проковтнути слів "українське населення". Ці довідники інформували, що у Східній Галичині живе "нордично-лапоноїдально-праслов'янсько-альпійське населення".

Вшановуючи пам'ять Марії Домбровської, ми відзначаємо її заслуги не лише як талановитої письменниці, а також як палкого пропагандиста гуманних та справедливих міжнародних взаємин, як пропагандиста щирої дружби між польським та українським народами.

Борис МИГАЛЬ

УКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ ВІЗИТИ ЄВГЕНА ФІЛІППОВІЧА В КАНАДІ*)

В архіві віденського університету є документ, що професор політичної економії Євген Філіпповіч фон Філіппсберг вніс прохання 27 червня й одержав дозвіл 6 липня 1904 року відбути подорож до північної Америки. Подорож відбувалася на запрошення Чикагського університету; ціль подорожі — "давати виклади та робити розшуки".

Тут подаю канадську частину подорожі Філіпповіча, невідому для істориків. Я спинюся лише на українському аспекті візиту Філіпповіча.

Євген фон Філіппсберг, Філіпповіч, народився 5 березня 1858 року в Відні (— у визначній баронській сім'ї, а помер він там таки, у Відні, 4-го травня 1917 року. За походженням був хорват. Він став професором Фрайбурзького університету в 1885 р. У 1893 році був іменований професором Віденського університету. Під час своєї подорожі в Канаді 1904 року Філіпповіч був уже визнаний економіст-теоретик та політик-практик. В історії розвитку економічної думки його зараховують до членів австрійської школи маргіналістів (група Карла Менгера, Фрідріха Візера, Євгена Бем-Баверка та інших), хоч у деякому він висував свої окремі тези.

Професор Філіпповіч брав діяльну участь в політичному житті австро-угорської імперії. Його

вважали духовим провідником "Соціал-політичної партії Австрії", що обстоювала ліберальні погляди. Був працюючим журналістом та редактором. У 1907 році став членом Верхньої Палати австрійського парламенту. Євген Філіпповіч та його політичні прибічники, так звані "австрійські фабіянці", мали великий вплив на соціальне законодавство в Австрії.

Вирішальну роль у намірах Філіпповіча включити Канаду в план його подорожі Північною Америкою мало його знайомство з професором економіки в торонтському університеті Джеймсом Мейвором, що почалося від 1901 року. Джеймс Мейвор цікавився тоді іміграційними справами, обидва економісти співпрацювали. За посередництвом Філіпповіча професор Львівського університету Пілят обіцяв вислати Мейворові відповідні матеріали про Галичину.

*) Борис Мигаль — довголітній працівник Статистичного управління Канади. Друкуємо один із невеликих розділів його праці, яка готується до друку книгою. З мотивів технічного порядку, не подаємо джерел, якими автор скріплює свої приклади й твердження, і за це просимо в нього вибачення. — Ред.

(Відхиляючись від фактажу інформації, можна здогадуватися, що Філіпповіч та Мейвор були знайомі під час подорожі останнього до Відня й Галичини в 1899 році).

Листування між Філіпповічем і Мейвором у зв'язку з подорожжю вказує на їх близьке знайомство. Їхні плани зустрітися в Торонто, Нью-Йорку чи в Лондоні (Мейвор цього ж літа виїздив до Європи) не вдалися. Не збулося й те, щоб Філіпповіч відвідав Торонто і прочитав в університеті лекцію студентам Мейвора.

Філіпповіч виїхав з Бремену 26 липня 1904 з квитком до Нью-Йорку, маючи зарезервоване місце в готелі Сіті Клаб на 44-й вулиці, Нью-Йорк.

**

До Вінніпегу Філіпповіч приїхав "у кінці серпня, їдучи із Сент Полу, що в Сполучених Штатах Америки". У репортажі Філіпповіч подає, що єдиною його ціллю було зустрітись із шефом імміграційного бюро в Вінніпегу Обедом Смітом, щоб ознайомитися тут, у центральному бюро, з імміграційними проблемами Канади взагалі та з умовами для поселення і життям австрійців зокрема. Можна зауважити в наявних джерелах деяку непослідовність. Можливо, що Філіпповіч зробив більше в Вінніпегу — не лише відвідав імміграційне бюро, де одержав вичерпні інформації від урядовців.

Невідомо, коли Філіпповіч приїхав до Вінніпегу і як довго тут перебував. "Манітоба Фрі Пресс" (Вінніпег) подає, що гість приїхав до міста у п'ятницю рано, 26 серпня і від'їхав того самого дня увечері. Ця дата від'їзду погоджується з далшим календарем подорожі. Дві інші інформації натякають на те, що Філіпповіч міг затриматися у Вінніпегу довше, виглядає на те, що він приїхав у четвер, 25 серпня чи раніше. Часопис "Дер Нордвестен" у новинці про перебування Філіпповіча в Вінніпегу вживає вислову множини "лізер таге" (цими днями) і далі повідомляє: "Під час свого перебування в Канаді відвідав він кілька поселень русинів". Новинка у "Вінніпег Дейлі Трібюн", в якій повідомлялося про "інспекцію" Філіпповіча, сказано: "Він дуже задоволений ознаками добробуту серед галичан в околиці міста". Можна мати сумнів, чи мав Філіпповіч час протягом одного дня на побачення (як з репортажу виглядає) на розмову з імміграційними урядовцями, інтерв'ю з кореспондентами та на відвідини, інспекцію поселень в околиці міста?

Філіпповіч присвятив значну частину свого репортажу інформаціям, що їх він одержав в розмові з Обедом Смітом та іншими урядовцями. Видно також, що він збирав матеріали для статті й пізніше, наприклад, згадує він про лист, що його одержав від заступника міністра внутрішніх справ. Частина інформацій відома нам тепер в Канаді з інших досліджень; але це все було нове для австро-угорського читача у 1905 році. Філіпповіч наводить довгі уривки з річних репортів імміграційних агентів за роки 1901, 1902 та 1903, що дають описи життя та труднощів українських

піонерів, їхньої працьовитості, витривалості, ощадності та, нарешті, успіхів. Його тон теплий і прихильний, часто галицький селянин викликає у Філіпповіча більше подиву й захоплення, ніж німецький поселенець. На колонізацію Філіпповіч дивиться широким поглядом економіста-суспільника: він обговорює основні проблеми і, як вдумливий учений, звертає пильну увагу на типові, хоч і малі, речі. "Для людини, що виросла в усталізованій структурі культурних держав, — каже він, — тяжко знайти щось захопливіше, ніж слідувати за тим, як кладуться основи людських стоваришень, навіть якщо вони здебільшого господарські за своєю природою, як ось осі поселення".

Подаючи інформації з офіційних звітів, Філіпповіч зіставляє їх із своїми враженнями чи з іншими визначеннями ситуації. У цьому може бути прикладом таке: наставлення галичан до шкільництва, навчання дітей, просвіти. Цитуючи один із звітів, де підкреслено готовість українських поселенців будувати школи, кмітливості дітей, здібності дітей та дорослих до англійської мови, Філіпповіч зауважує, що він особисто чув іншу думку від колонізаційного агента Спіра. Цей останній зауважує велику різницю між слов'янським населенням з Галичини, поляками й русинами, та поляками, що походять з Німеччини, щодо їхнього ставлення до важливості шкільництва й освіти. Філіпповіч не може пояснити причини цієї диференціації сповідно одностайної маси галичан.

Це місце, треба сказати, було одною-однією згадкою в репортажі про поляків. Тільки раз згадано й буковинців. Назви *русини* та *галичани* Філіпповіч вживає як гомоніми, всуміш.

Ось що оповідає Філіпповіч про первопочатки поселення українців у Канаді: "Я не був спроможний встановити, що розпочало цей потік імміграції до Канади. Кажуть, що перші русини прибули сюди в шістдесятих роках, але після них не було ще приїзду. Дванадцять руських сімей жило в Едмонтоні у 1894 році. Кажуть, що вони мали лише 100 доларів на особу в час приїзду. Кілька років пізніше їх майно оцінювали на 12.000 доларів. Такий поступ є привабливий. У 1897 році розпочалася імміграція на велику міру".

Не подобалася Філіпповічеві поселенча політика. Він взагалі осудив спекуляцію землею, а зокрема запламував систему дарчих земель та субсидійних секцій. Така система призводить до роздрібненого типу поселень, що має шкідливі наслідки з економічного, соціологічного та психологічного оглядів. Є плянове намагання не допустити до скупчення населення в одному місці. Примусу нема, зазначає Філіпповіч, але влада має різні засоби тиску. Люди огірені, що мусять брати ділянки під садиби, далеко від будь-яких осередків. Самотність витворює психічний тиск, що до нього емоційно поселенці не приготувані. Зокрема українці мають сильні соціальні нахили.

У Вінніпегу "руський перекладач та імміграційний комісар Генік, колишній учитель з Галичини" заявив гостеві, що русини послали в 1908 році мільйон доларів рідним додому. Професор

такої позиції у звідомленнях міністерства фінансів не знайшов, вони мали місце лише до 1901 року. Філіпповіч думає, що сума перебільшена. — Чи додумався економіст, що гроші йшли у приватних листах і ледве чи про них згадувала фінансова статистика імперії?

Згадана вже стаття у "Вінніпег Фрі Пресс", від 29 серпня, під піднаголовком "Розумні погляди провідного політичного економіста з Австрії" багато місця відводить поглядам економіста на справи залізничні у Канаді. В частині про його зацікавлення українською імміграцією в Канаді стаття подає:

Прихильна заява про галичан.

Говорячи про галичан, професор сказав, що вони є однією з важливих проблем Австрії. Це моральний, працьовитий народ із скромними звичаями, вони дуже добрі громадяни, але, не з власної вини, дуже бідні. Їх в Австрії сім з половиною мільйонів (так!), а країна там найбідніша. Земля вже вичерпана, і лише малі ділянки є приділом землі кожної сім'ї. Нема там копалень вугілля, щоб дати населенню zatrudнення. Народ доповнює убогі можливості прожитку, обробляючи городні ділянки зужитого ґрунту, або працюючи в наймах у великих землевласників. Професор сказав, що він чув чудові звідомлення про тих, що прибули до Канади і, знаючи бідність населення, він дуже зацікавлений галицькими поселенцями на Заході.

І справді, галицькі люди ледве забезпечують собі прожиток на своїй землі і змушені вдаватися до Східньої Німеччини, де жнива припадають на інший час, ніж у них дома, та працювати там найманими робітниками.

У Вінніпегу Філіпповіч швидко полагодив усі потрібні для дальшої дороги формальності і в п'ятницю увечорі вибрався в дальшу 36-годинну частину подорожі — поїздом до Калгарі. У Вінніпегу йому порадили та сплянували оглядини другого центру поселенців з Австрії — навколо Едмонтону. До нього можна було дістатися відгалуженням залізниці за день подорожі, на північ від Калгарі.

Професора вразила одноманітність терену, незаселені землі і радше невисока родючість землі, де проходив поїзд. Філіпповіч мав нагоду говорити з залізничним підприємцем, якимось Кальдером. Цей розповідав йому, що галицькі поселення найкращі з усіх, а бачив Кальдер їх багато. Галичани мають кращі господарські будівлі та мешкальні доми, мають першокласний реманент, а їхні поля, головне ті, що вже вдуже зорані, чудові. "За десять років галичани будуть давати гроші на позики", — зачитував Філіпповіч цього підприємця.

До Калгарі Філіпповіч приїхав у неділю рано. Звичайно, поїзд у неділю не ходив, але цього дня зібралось багато колоністів, і поїзд винятково зформували. Дорогу провів Філіпповіч у товаристві давніх і свіжих німецьких колоністів. Також в Едмонтоні Філіпповіч перебував у німецькому оточенні. Його провідником в околиці був Філіп

Мор, галицький німець, що був тут імміграційним українським перекладачем.

Між готелевими гістьми у неділю 28 серпня "Дейлі Едмонтон Бюлетен" з наступного дня називає (в готелі Віндзор) Євгена фон Філіпповіча, де він перебував до четверга, 1-го вересня. Він мав зустріч з місцевим імміграційним агентом С. В. Суттером та в товаристві Мора й фірмана об'їхав навколишні поселення. Першого дня вони оглянули Форт Саскачеван, на другий день заїхали до Стару і третього дня вернулися до Едмонтону. Відвідали українські й німецькі місцевості: Первер Гіллс, Джозефбург, Бівер Гіллс, Брудергайм, Форт Саскачеван, Стар, Восток. Про цю подорож Філіпповіч розповідає докладно у своєму репортажі; про подорож широко писали едмонтонські щоденники "Дейлі Едмонтон Бюлетен" та "Едмонтон Джорнал". Ось, для прикладу, чотири епізоди:

1. Чотири милі на північ від Стару Філіпповіч відвідав ферму Івана Филипова, галицького поселенця. Десять років тому Іван жив з того, що міг заробити тяжкою працею в Едмонтоні. Сьогодні професор бачив його багатим фермером, що має садibu, та дві сі-пі-арські секції. Він брав урожай з 230 акрів пшениці та вівса, все чисте, як золото. Він має 55 голів великої рогатої худоби, 13 коней, 50 чи 60 свиней. Хата в нього зруб, велика стайня, три шпихліри, має всі дані стати багатим.

2. Майк Поліскзи, інший фермер, п'ять миль на північ від Стару є власником трьох чверток секції, 50 голів великої рогатої худоби, 9 коней. Зібрав великий урожай.

3. Професор Філіпповіч зокрема здивований соціальним поступом русинів. Як приклад, він стрінув в Едмонтоні галицького поселенця, що його знав з Австрії. У тій державі між галицьким мужиком і професором найвищого університету імперії була величезна соціальна прірва. Цей фермер в Едмонтоні привітав професора досить нестримано. Але коли професор і мужик стрінулися кілька днів пізніше на теперішньому терені цього останнього, у Старі, він виявив своє задоволення із зустрічі і показав свою соціальну рівність, запрошуючи професора до місцевого ресторану на чарочку за свій кошт. У цій країні (Канаді) люди зразу ж питають: чому ж ні? — Певно, чому ж ні? Але така подія не могла статися в цілій широкій австрійській імперії; а якщо б дійсно вона таки сталася, то це вказувало б на соціальну, або можливо, й на політичну революцію.

4. У Старі Філіпповіч стрінув молодого руського католицького священика, що прибув з Галичини на пастирську працю. Він застав священика в пригнобленому настрої. Духовний з такою чекав на кінець свого дворічного речення, до якого він був зобов'язаний. Він сказав Філіпповічеві, що він потім повернеться додому, бо життя в Канаді осамітнене й тяжке, він живе у фермера, але мусить всю свою роботу виконувати сам, включно з догляданням коня й воза.

Подібних епізодів було багато. Філіпповіч уміє також узагальнити. Цей "спостережливий науко-

ONTARIO

Government Information

Якщо ви маєте 65 або більше років, ви правдоподібно кваліфікуєтеся на онтарійську нову Привілейну виказку для громадян-сеньйорів

Нижче подаємо привілеї, які Онтаріо для вас дає:

Вже вилано понад 750.000 нових Онтарійських привілейованих виказок (Ontario Senior Citizens: Privilege Card) для громадян-сеньйорів у віці понад 65 років. Вона заступає місячну виказку на дарові ліки, яку було видало Міністерство здоров'я.

Крім безплатної обслуги ОНІР, ця виказка уповажує вас на понад 1500 безплатних ліків за рецептою усіх тих сеньйорів, які отримують федеральну старечу пенсію або онтарійський гарантований річний прибуток (GAINS).

Нова привілейна виказка є ідентифікаційним документом на:

- Безплатний вступ до всіх Онтарійських провінційних парків.
- Безплатний або знижковий вступ до багатьох історичних, культурних і розважальних місць, як от: "Онтаріо плейс", "Онтаріо Сценс-сентер", "Аплер Канада виледж", Королівського ботанічного городу.

- Спеціальний опуст для громадян-сеньйорів у багатьох крамницях.

- Спеціальну знижку для громадян-сеньйорів у деяких системах громадського транспорту. (Перевірте у своїй місцевості, чи така знижка дається).

- Участь у громадській діяльності та центрах для громадян-сеньйорів.

Якщо ви досі отримували місячну карту на безплатні ліки, ви автоматично отримаєте Привілейну виказку. Підпишіть її негайно. Без вашого підпису виказка неважна.

Якщо ви маєте 65 або більше років і живете в Онтаріо понад 12 місяців, але на 30 вересня не одержали своєї виказки, пишіть до:

Ontario Senior Citizens: Privilege Card, Drug Benefit, Queen's Park, Toronto, Ontario M7A 2S3.

Якщо ви потребуєте виказки у французькій мові, пишіть на вищеподану адресу.

Якщо ви маєте 65 або більше років, але живете в Онтаріо не довше, ніж 12 місяців, ви можете внести заяву на тимчасову привілейну виказку. Вона уповажує вас на всі привілеї, за винятком дарових ліків. Пишіть до:

Ontario Senior Citizens: Privilege Card

Box 21000

Station "A"

Toronto, Ontario M5W 1Y5

Ministry of Community and Social Services

James Taylor, Minister

Province of Ontario

William Davis, Premier

вєць подає цінний історичний та статистичний матеріал; говорить про капітал, потрібний на за-початкування фарми, про ціни, кошти, заробітки, врожаї; він обговорює кліматичні й інституційні труднощі господарювання, про спроможність Канади на світовому ринку зерна; він показує на початки суспільного й економічного розшарування нових поселенців (перші незалежні підприємства, перші службовці по крамницях), емансипацію товариств, пресу й асиміляцію.

Професор Філіпповіч виїхав з Едмонтону, через Калгарі, до Банфу, де мав затриматися на кілька днів — "студіювати і збирати інформації" про сі-пі-ярський комбінат. Банфський готель Кейв енд Бейсін зареєстрував двох гостей з Австрії за той період часу. Поетичний опис Скати-стих гір та оптимістична оцінка їх економічного потенціалу виявляє, що Філіпповіч був у Ванкувері, що у Вікторії сіз на американський корабель, і відїхав до Сан Франціско. Оттава, 1974

Скульптури Гуненка в українському інституті модерного мистецтва

Головний естетичний внесок двадцятого століття — це розвиток безпредметного мистецтва. Витіснення "реального" відображення абстрактною формою спричинилося до збагачення в застосуванні різnorodних матеріалів як в двовимірному так і в тривимірному мистецтві. Абстрактна течія дала змогу мистцеві глибше випробовувати особливі прикмети даного матеріалу й збагатити діапазон творення не тільки у мистця, а й поширила естетичне сприймання й розуміння в глядача.

Скульптура — це мистецький твір, який має об'ємну форму, а особливе значення твору заключається в пропорційності, ритмі й гармонійності у співвідношенні об'ємів. До українських мистців молодшого покоління, які відображують в своїй творчості абстрактне мислення в найвищій формі того розуміння, належить скульптор Олександр Гуненко. Це підтвердила його індивідуальна виставка скульптур і рисунків в Українському Інституті Модерного Мистецтва в Чикаго.

Перша реакція глядача — це неймовірне почуття сили творів, фокус уваги яких падає на форму, як на домінуючий елемент. Це почуття не випадкове; Гуненко перш за все зацікавлений формою. Він вживає мідь, зварену бронзу, ковану сталь, акрилик, і немає сумніву, що він є майстром в своїй ділянці. Здається, для Гуненка не справляє труднощів маніпулювати різноманітністю матеріалів, бо пропорційність, ритм і гармонійність його творів — очевидні і ясні. Теми композицій його скульптур і рисунків — це органічні предмети. Гуненко підтверджує, що джерелом його натхнення є стан органічних предметів, живих чи розкладених. Свідомо інтерпретація цих форм деколи набирає підсвідомих небувалих вислідів. Майже кожному творові мистець додає різного, яскравого кольору, що ще більше надає цікавості й різноманітності його експресіям.

Не оглянувши праць Гуненка, не легко познайомити читача, описуючи їх. Але треба сказати, що його скульптури мають кулясті, опуклі та плоскі форми пересічно в 35 цалів висоти. Несправедливо, на мою думку, порівнювати мистців, але в цьому випадку його "Толам", 1967, композицією й гнучкістю нагадує "Прометей душить хижака", 1944, Жака Ліпшица. Також необхідно нагадати оригінальність назв робіт Гуненка. Він уважає, що назви, які щось означають, часто викликають у глядача непевність в сприйманні твору особливо в безпредметному абстрактному виразі. Тому титули його творів не реальні й мали б допомогти глядачеві сприйняти даний твір як чистий абстрактний вияв, нпр.: "Лінгране", "Антема", "Фама" — рисунок, "Готері" — рисунок й інші.

Олександр Гуненко родом з Полтавщини. Дитячі роки провів в Австрії. Високу мистецьку

О. Гуненко: "Антема", 1965
(з колекції д-ра А. Хрептовського)

освіту здобув в Міннеапольському коледжі (1961) та в Єйльському університеті (1963). Магістерський ступінь отримав в Американській Мистецькій Академії в Римі (1966). Подорожував по всіх країнах Європи включно з Україною, куди він їздив з груповою виставкою "Graphic Arts U. S. A." й мав нагоду познайомитись зі сучасними українськими мистцями й порівняти західний мистецький світ з мистецтвом за залізною заслоною.

Олександр Гуненко отримав низку стипендій і нагород та тут згадаємо тільки стипендію Фулбрайта до Німеччини — 1966, й Ром Прайз феллоушип до Риму — 1967-68. Він за цей короткий час виставляв в численних галереях Америки й Європи; з них згадаємо лише декілька: Мистецька галерея центру скульптури, Нью Йорк; Вокер Мистецький Центр, Міннеаполіс, Мінн.; Американська Мистецька Академія в Римі і багатьох інших. Зараз Гуненко є професором скульптури в Скидмор Коледж, Сарасота, Спрингс, Н. Й., де крім викладів є активним в організаційно-мистецькому русі.

Гуненко є сильним і добрим скульптором, його ім'я циркулює як в чужих так й в українських професійно-мистецьких колах. Українці, прихильники мистецтва, мали нагоду познайомитись з його творчістю на виставці в Українському Інституті Модерного Мистецтва в Чикаго. Українська громада може бути горда нашим інститутом, бо в короткому часі, через бездоганну працю відданих людей, Інститут здобув собі признання в американському мистецькому світі, як чикагська мистецька галерея високого рівня.

Василь Цибульський і портрет Джіни Лолобригіди

На фото: Мистець Василь Цибульський на зустрічі з кінофільмовою зіркою Джіною Лолобригідою.

Ще минулого року, довідавшись що до Мельборну має приїхати славетна голлівудська артистка Джіна Лолобригіда, наш мистець-маляр Василь Цибульський вирішив до її приїзду намалювати її портрет. Зібравши низку світлин з газет та журналів, він уже приготував до її приїзду свій малярський твір. А щоб побачитися з самою артисткою, сконтактувався з комітетом "Апекс Клубу", заходами якого й приїхала Лолобригіда до Мельборну.

26-го березня в Ексібішен Білдінг у Мельборні відбувся бал з участю згаданої зірки Голівуду. На балу було понад півтори тисячі людей. Наш мистець мав у плані розіграти свій портрет на балу в льотерії, але коли два члени комітету "Апекс Клубу" відрекомендували маистра Цибульського Лолобригіді, а останній показав їй намальований її портрет, то вона сказала, що їй подобається цей твір нашого мистця, і вона хотіла б мати його для себе.

— Я тут краще виглядаю, як в натурі, — сказала зраділа артистка. А мистець зауважив:

— Мені здається, що я не спромігся відобразити вашої краси на портреті. Ви справді виглядаєте краще.

— Не забувайте, — засміялась Джіна, що це все робить мейкап.

І маестро Цибульський подарував їй портрет. Світова зірка потиснула нашому мистцеві руку й нагордила поцілунком.

Василь Євгенович Цибульський, якому не так давно минуло 70 років, один з кращих майстрів пензля серед наших мистців в Австралії, яких нараховуємо близько 25-ти. Він щороку бере участь в різних міжконтинентальних та місцевих австралійських виставках. В Австралії В. Цибульський влаштував уже кілька власних самостійних виставок, де були показані кращі його праці. Серед них такі, як портрети Тараса Шевченка, Миколи Зерова, Квітки-Основ'яненка, І. Багряного, співачки Євгенії Павловської, співака й письменника Ярослава Ліщинського, Зої Когут, своєї дочки Наталки та багато інших.

На одній з своїх виставок наш мистець виставив понад 80 праць, привернувши увагу багатьох глядачів. У його працях бачимо багатогранність, різноманітність тематики: портрети, краєвиди, натюрморти, постаті з нашої історичної минувшини. Лише цього року на спільній виставці він виставив кілька своїх праць, які майже всі були продані. Одну з них "Нашо мені чорні брови" купив один професор японського університету, що був тут разом з своїми студентами на екскурсії.

Але Василь Цибульський не лише маляр: він чудовий декоратор, оформив уже багато вистав, намалював для церков не один іконостас та окремі образи, а також бере участь в Літер-мист-клубі. Також протягом років наш мистець про-

Увага!

Увага!

Уже вийшла з друку книга
публіцистичної і літературної
творчости

ПЕТРА ВОЛИНЯКА
ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО

Книга має 680 сторінок,
на доброму папері, 25 фот.
у твердій оправі.

Ціна книги 12.75 дол., включно
з пересилкою.

Книгу можна купити лише у
місцевих представників або без-
посередньо у секретаря Комітету:

Mr. I. Oleksiuk
20 Larkin Avenue
Toronto, Ont., Canada
M6S 1L8

Поштові перекази або чеки
виписувати на

P. WOLYNIAC FUND

ІЗ ВІДГУКІВ НА КНИГУ:

До Комітету у справах видання писаної спадщини П. К. Волиняка

Щиро дякую за надіслану книгу П. Волиняка під назвою "Поговоримо відверто". Книга дуже змістовна, а своїм зовнішнім виглядом надається на подарунок і буде прикрасою кожної бібліотеки.

При цьому залучую переказ на 36.00 доларів за три книги, які прошу вислати на слідуючі адреси...

Висловлюю щиру подяку Комітетові видання писаної спадщини П. Волиняка, редакторів В. Сварогові і співредакторів Д. Кислиці, які взяли на себе працю і закінчили її з успіхом.

Книга "Поговоримо відверто" — це невмиру-

вадив навчання з учнями та дорослими, маючи в своєму ательє цілу малярську школу. Крім цього, він зумів передати свій малярський талант і свій молодшій дочці Ганні Цибульській, яка не тільки виступає на сцені як співачка, а й малює чудові натюрморти, картини.

Дм. Нитченко

щий пам'ятник покійному П. Волинякові, який своїми шкільними підручниками і редагуванням журналу "Нові дні" на протязі двадцяти років у великій мірі причинився до поширення культури української нації, і все своє життя був стійким борцем за волю України.

З правдивою пошаною до Вас
Олександр Маяровський, Едмонтон

Дорогий Пане Маяровський!

Спасибі Вам, батеньку, за такого щирого листа признання всім тим, що своєю працею уможливили вихід у світ книги творів П. Волиняка. Честь і слава Вам і за те, що Ви з своєї власної кишені передплатили книгу своїм приятелям.

Такої оцінки, як Ви дали Волинякові, ніхто не дав йому ні за життя ні по смерті. Дуже скупі люди тепер. Ви ж сама доброта і за це дай Вам Боже здоров'я кріпкого а віку довгого.

За президію Комітету
Іван Олексюк, секретар

ЛІКУВАННЯ ТРАВАМИ: ЗА І ПРОТИ

У вік науково-технічної революції надзвичайно посилюється інтерес до давніх здобутків людства та проблем їх збереження. Цей процес спостерігаємо в археології, етнографії, навіть у техніці. Парадокс? Ні. Закономірне явище, бо, озброєне найновішими досягненнями сучасності, людство дедалі більше відчуває власну могутність, здатність ненавмисне, у ході перетворення планети, знищити надбання предків, багато з яких ще й досі не розшифровані. А відчувши це, воно прагне їх зберегти, щоб вивчити та поставити на користь прогресу.

Загальний процес не минув і фітотерапії — науки про лікування травами. Можна з певністю сказати: вона така давня, як і людство. Поранений на полюванні (а ікла печерного ведмеда чи шаблезубого тигра залишали страшні сліди), мисливець шукав такої трави, яка б зарадила біді.

Першими порадиниками його були тварини, що "лікувалися" саме травами. Зрозуміло, не все, що допомагало їм, підходило людині. Але те, що лікувало, лягало дорогоцінними крихітками в народну скарбницю. Згодом народи почали обмінюватися досвідом, і з тих крапель виникла золота річка.

Мають трави й іншу заслугу: не одне покоління рятували вони від найстрашнішої хвороби — голоду. Чи ж дивно, що першими цілющими травами були їстівні? Серед наших назвемо лободу, молоду конюшину, стебельця пирію та кульбаби. Список можна продовжити, але й так ясно: праві ті науковці, які кажуть про нешкідливість лікування травами. Стикаючись з ними віками, харчуючись та лікуючись ними, людина зробила зелених друзів ніби частиною внутрішнього середовища організму.

Присутність їх для нас значно важливіша, ніж відсутність. Ми все ще не навчилися вводити у жаданих доз до організму хворого мікроелементи заліза, марганцю, кобальту, міді, фтору тощо. Коли ж і вводимо за допомогою хемічних синтетичних сполук, то вони з такою ж швидкістю й виводяться, ще й "прихоплюючи" з собою вітаміни. А відомо — велика кількість хвороб пов'язана з нестачею мікроелементів. При лікуванні хлорозу введення заліза із соком горобини чи калини, з травною деревиною — найкращий засіб. Чемпіоном серед рослин по вмісту марганцю є чорниця, листя якої дедалі частіше використовуються при діабеті.

Додайте до цього абсолютну нетоксичність більшості трав, відсутність при прийманні їх ускладнень, і стане зрозуміло, чому чимало медиків захоплюються ними. Про хворих же нема чого й казати. Виходить у фітолікуванні — одні позитивні якості? Звичайно, ні.

По-перше, наше уявлення про безпечність трав перебільшене. Навіть серед прийнятих науковою медициною є такі, що стають ліками лише в руках лікаря, а самі собою вони — отрута. Це блекота польова та блекота чорна, болиголов плямистий, дурман звичайний тощо. Зверніть увагу — у самих народних назвах чуємо застереження. Та явна

шкідливість не найстрашніша. Про неї знають майже всі. Є ще й прихована, про яку знають менше.

Візьмемо для прикладу чистотіл великий. Назва — гарна, і відповідно до неї чистотилом користуються дізната та молоді жінки, бажаючи мати красиву, м'яку шкіру обличчя. Але що це? Замість бажаного ефекту обличчя стає червоним, набряклим, свербить та болить. Враження таке, наче одержали сонячний опік. Так воно і є — чистотіл має здатність притягувати сонячні промені, водночас роблячи шкіру чутливішою до них. Дівчата, не знаючи цього, потрапляють у біду. Йй легко зарадити, змачуючи шкіру будь-яким неутральним жиром.

А тепер уявіть собі, що буде з дитиною, яку молоді матір купає у ванні з чистотилом, не знаючи властивостей трави!

Властивості ж ці цікаві — чистотіл містить 17 алколоїдів з різними напрямками дії. Треба мати неабиякий досвід, щоб використати в рослині саме те, що потрібне для лікування, це можна порівняти з клавіатурою музичного інструмента, натискаючи на яку лише справжній майстер видобуде чисту, красиву мелодію.

Той, хто хоч трохи займався збиранням чи лікуванням травами, певно, звернув увагу на дивну річ: та ж сама трава рекомендується при багатьох хворобах. Може, помилка? Ні.

Вже на прикладі чистотіла ми бачимо, який непростий хіміко-біологічний склад рослин. Різні її частини містять різні цілющі речовини. Ось чому, скажімо, насіння парила використовується при одних хворобах, листя — при других, а квіти — при третіх. До того ж концентрація речовин залежить від пори року, а в деяких рослин навіть від години доби. Через це збирання коріння лопуха чи кінського щавлю влітку — марна справа, бо в цей час більшість цілющих речовин знаходиться у листі та стеблах. Або таке: майже всі трави ми намагаємося збирати до квітання або під час нього. Не врахувавши цього правила, можна зібрати замість ліків сіно, до того ж не дуже споживне.

Звідси випливає прихована шкідливість трав: зібрані невчасно, вжиті недоцільно, виготовлені нерационально, вони втрачають лікувальні властивості. Замість ліків хворий приймає рідину, що не дає жодного позитивного ефекту. А тим часом хвороба прогресує. Вірячи ж у трави, хворий інколи відмовляється від операції. Та згодом її робити вже пізно... На цю небезпеку, грізну не лише для здоров'я, а й для життя хворого, слід звертати найбільшу увагу.

Що ж, виходить, ми — проти лікування травами? Ні. Але уявлення про легкість та нешкідливість фітолікування може зробити людям погану послугу...

Кожен, хто серйозно цікавиться чи зацікавиться нашими зеленими друзями, повинен про це пам'ятати. Лікування травами приносить користь лише під наглядом та за постійними порадами лікаря, з розрахунком на всі сучасні фармакологічні, фізіотерапевтичні, хірургічні та інші засоби боротьби з хворобами.

А. Пастернак, лікар
("Молодь України")

Теорія літератури для шкіл українознавства

(Дмитро Нитченко, **Елементи теорії літератури і стилістики**

Мельборн, Австралія, 1975, 86 стор.)

Досі для шкіл українознавства поза Україною не було окремого підручника з теорії літератури і стилістики. Вчителі та учні, вивчаючи українську літературу, змушені були користуватися виписками з інших видань, часто з радянських. Тепер Дмитро Нитченко, відомий письменник і літературний критик, педагогічний і громадський діяч, своєю невеликою книжкою "Елементи теорії літератури і стилістики" заповнив чималу прогалину.

Нитченків підручник має десять розділів, а серед них такі, найважливіші: "Завдання теорії літератури і стилістики", "Композиція творів", "Літературні стилі й напрямки" та "Словник літературознавчих термінів". Автор конспективно, зі знанням справи, простою і зрозумілою мовою викладає важливий предмет літератури, наводячи відповідні цитати. У визначеннях, як це звичайно буває в елементарних підручниках, дотримано загально-прийнятих правил. Особистих уподобань літературознавця, що відбігали б від усталених визначень, майже немає. І це дуже добре для елементарного підручника, яким буде користуватися початківець у вивченні нашої літератури.

Занотуємо кізбащо такі особливості. Даючи визначення поеми, автор пише, що "це яскраво-емоційний твір" (стор. 50). Краще підходив би сюди епітет "епічний" чи "оповідний", бо ж є багато поем, у яких емоція стоїть на другому плані. Власне кажучи, емоція, яку навряд чи можна назвати "яскравою", — це необхідний складник для ліричного твору, зокрема короткого. Також у баладах не завжди буває "яскраво-ліричне" забарвлення. Та це скоріше особисті уподобання, ніж загальні недоліки. Вони, по суті, не розходяться з усталеними визначеннями жанрів і т. п. Додамо, що емоція, якщо вона застосована по-мистецькому, не шкодить будь-якому творові.

До справжніх недоліків треба зарахувати кілька фактичних помилок (Олександра замість Лариса при прізвищі Косач і т. п.), як також поліграфічне обличчя книжки — невідповідне вживання риси й розділки. На кількох сторінках складач поплутав ці знаки, що мають відповідники в англійській мові — dash і hyphen. До речі, в багатьох інших виданнях наші несумлінні складачі зловживають свободою, а тим часом треба згадані знаки завжди розрізняти, напр.: щастя-доля, свшан-зілля (тут уживаємо розділку, без відступів перед нею й після неї!), "роман — це великий епічний твір" (тут перед ризкою, довгою, і після неї робимо відступ!). На жаль, такої поліграфічної грамотності не дотримано на сторінках 22, 26 та інших. Серед зразків рим, гадаємо, не треба було давати ненормативних форм слова, замість "холода" краще дати "холоди", бо лише остання форма українська, а перша діалектна, по суті, взята з російської мови. Поза цими дрібними недоліками, які напевне

будуть усунені в наступному виданні, треба рекомендувати **Елементи теорії літератури і стилістики** Дмитра Нитченка до вжитку в наших школах чи на курсах українознавства, що існують тепер по всіх материках вільного світу.

ДЛЯ ДІТЕЙ — І ДЕЩО СТАРШИХ

Мій перший словник. Склали гурток матерів під проводом Кекилії Паліїв. Торонто: ОПДЛ. 1975, 108 стор.

Молоді батьки часто запитують — як саме називається по-українському дана рослина чи тварина, чи як краще назвати даний предмет. **МІЙ ПЕРШИЙ СЛОВНИК** вже стільки років був потрібний! Після першого букваря ця книжка буде приємною і допоміжною для кожної дитини, що вже вміє читати.

Книжка, розміром 8½ на 11 ^{сант.} ~~інчів~~, має приємну обкладинку на блискучім папері, а всі ілюстрації братів Юрія і Яреми Козаків. Половина словника — це в поазбучному порядку рисунки з підписом, назвою даного предмету. На кожній сторінці розміщено по шість ілюстрацій в якійсь одній красці з відтінками. Друга половина книжки — це окремі тематичні сторінки на яких нарисовані частини тіла, одягу, назви меблів, домашніх предметів, рослин, риб, тварин, музичних інструментів і т. п. При кінці книжки це подано кілька синонімів; шкода, що ця листа не поширена хоч до одної повної сторінки — для користи старших дітей зокрема. У вступі зазначено, що книжка має приблизно 950 слів, які пояснені в цьому словнику.

Це перше видання має й деякі недоліки: не всі ілюстрації є очевидні, не всі слова влучно підібрані, і не всі назви правильно написані. Та цей перший крок є дуже успішним. Словник є дуже популярним серед дітей, яка радо бере його в руки, з приємністю читає чи оглядає його.

Багато починів та акцій бл. п. Цюпи Паліїв ще й досі мають корисний ефект у громадській чи педагогічній ділянках. Цей словник — це тільки один з її проєктів, що вже докінчив гурт молодих матерів, з якими вона співпрацювала. Результат — *Мій перший словник* — побажаний і конечний. Книжку можна замовляти в Плаю, 768 Квін вул., Торонто, Онт., Канада.

Лариса М. Л. З. Онішкевич

ПЛАТІВКА ОДУМ-у

Філія ОДУМ-у імені Симона Петлюри в Детройті цього року видала довгограючу платівку одумівського дівочого співочого ансамблю "Фіялки", під керівництвом і акомпаньяментом на бандурі Петра Китастого, члена капелі бандуристів ім. Та-

ЮВІЛЕЙНИЙ РІК ОДУМ-у

З нагоди 25-ліття ОДУМ-у, група ентузіастів-філателістів, членів ОДУМ-у, запропонувала ряд філателістичних видань ОДУМ-у.

У середу 18 червня 1975 р. — дата перших ініціативних зборів у створенні Об'єднання Демократичної Української Молоді 25 років тому, — ОДУМ випустив пропам'ятні ювілейні конверти з Нью-Йорку, Об'єднаних Націй, Чикаго та з різних місцевостей, де ОДУМ існував чи сьогодні існує. Також випустили коверти з різних американських місцевостей з українськими назвами: Київ, Одеса та інші.

На ковертах є ювілейна емблема ОДУМ-у в трьох

раса Шевченка. На платівці є пісні народні та сучасних композиторів.

Членами ансамблю "Фіялки" є: Іна Бірко, Віра і Галина Коваленки, Наталка Марущак, Валя, Віра і Катя Петруші, Люба Романчук, Женья і Катерина Садові, Ірина Смик та Ангеліна Шашло.

З "Фіялками" також співають тенор Павло Писаренко, член капелі бандуристів ім. Т. Шевченка та бас Юрій Смик.

Платівку можна набуті в місцевих філіях ОДУМ-у, або можна писати на адресу:

The Violets
16511 Riverside Dr.
Livonia, Mich. 48154
U. S. A.

Ціна платівки 6 дол., з чого один долар признаний на бібліотеку імені Симона Петлюри.

О. П.

кольорах із чотиримовним написом "XXV років на службі української громади".

З нагоди зустрічі ОДУМ-у, що відбулася цього року в Торонто 29—31 серпня, видано жетони з ювілейною емблемою в трьох кольорах.

Під час зустрічі також офіційно пішли у світ пропам'ятні марки ОДУМ-у. Марки виготовлені за проєктом Юрія Криволапа (молодшого), який здобув на конкурсі перше місце за найкращий проєкт марок. Мистецьке оформлення марок — Олексія Пошиваника. Листок складається з чотирьох поштових марок, на яких зображені:

Іван Павлович Багрянний, письменник, видатний громадсько-політичний діяч, основоположник ОДУМ-у. Портрет І. Багряного взятий із репродукції скечу мистця Олекси Булавицького з Міннеаполісу.

Емблема ОДУМ-у, за проєктом Миколи Битинського, прийнята 1953 року.

Ювілейна емблема ОДУМ-у, — виконання Олексія Пошиваника.

Апостол Андрій Первозванний, патрон ОДУМ-у, основоположник Христової Церкви на Україні (взято з "Нарису Історії Української Православної Церкви" Івана Власовського).

Проміння Христа поруч Андрія Первозванного розходяться та пов'язують всі чотири марки бльоку. На марках написи українською мовою. Між мережками і декораціями бльоку подані написи англійською мовою. Марки зубковані (перфоровані) на довжину цілого бльоку. Бльоки марок є в трьох кольорах (два варіанти кольорів). Для філателістів є різні додаткові комбінації кольорів.

Про набуття марок і ковертів з різними поштовими печатками слідкуйте в оголошеннях журналу "Молода Україна".

В. ЧОРНОВІЛ ЗРЕЗИГНУВАВ З РАДЯНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

На Захід наспів текст звернення В'ячеслава Чорновола до голови Президії Верховної Ради СРСР, датованого 1 березня ц. р., в якому Чорновіл заявляє про резигнацію з громадянства СРСР та з'ясовує причини такого кроку. Текст цього звернення такий:

Голові Президії Верховної Ради СРСР, гр. М. В. Подгорному

З А Я В А

За останніх 10 років моє становище в радянському суспільстві визначається не ступнем моєї освіти, здібностями чи прагненнями, але диктатом КГБ. За спробу мати власну думку на різні питання радянської дійсності і відкрито висловлювати її, мене позбавили усього: змоги працювати за спеціальністю, друкуватись, недоторканості особистого життя, захисту від наклепництва і врешті позбавили мене волі на довгі роки.

Репресивні органи призначили мені (подібно як і групі осіб з-поміж української інтелігенції) придуману ними роль — "речевого" доказу правдивості сумнівної теорії про посилення ідейної боротьби та ідеологічних диверсій в час відпущення міжнародних відносин (цю теорію можна розглядати як сучасний варіант сталінської тези про посилення класової боротьби в міру наближення до комунізму — що стало творчою платформою для масових репресій 30-40-их років).

Створивши штучно мою "справу", КГБ не тільки наскрізь фантастично інтерпретував дійсні факти, але навіть не зупинявся перед суцільною фабрикацією великої частки "обвинувачення". Прокурор і суд при "розгляді" моєї справи виявилися слухняним знаряддям в руках КГБ, чим дали доказ умовності радянських законів і неможливості покладатися на них. Мій арешт і суд відбулися у супроводі цькування моїх рідних і близьких, навіть дітей, — що не припиняється й досі.

В існуючих умовах на Україні — коли я попав у чорні списки, я стаю жертвою репресій КГБ на усе життя, якщо я відмовлюся стати моральним виродком, — а це виключене.

Тому немає жадних гарантій, що після відбуття довгого строку ув'язнення, КГБ не сфабрикує ще одної "справи" і не посадить мене втретє за колючий дріт.

Тому немає жадних гарантій, що мене не оголосять божевільним (такі загрози вже існували) і замкнуть на усе життя в "палаті Но. 6", як це зробили з М. Плахотнюком, В. Рубаном і іншими українцями.

Тому немає жадних гарантій, що для розплати зі мною не посадять за ґрати когось з близьких мені людей, бо такі спроби вже були відносно моєї дружини і сестри.

Тому, вкінці, немає жадних гарантій, що мене знищать фізично, або навмисне не окалічать, бо тільки такими намірами можна пояснити сцену дикого садизму, влаштовану львівськими кагебістами 11 лютого ц. р., коли мене не тільки погнали на довготривалий і важкий етап у такому стані здоров'я, що мусів би це виключати, але, що більше, піддавали фізичним катуванням; обезсиленого голодівкою і хворобою закували, а потім більше як три години тримали голого й босого на морозі.

Не бажаючи бути довічною жертвою КГБ і жити в умовах, в яких елементарні громадянські права, а також і моє життя є під постійною загрозою, прошу Президію Верховної Ради позбавити мене радянського громадянства і після випущення на волю дати мені змогу виїхати з СРСР. Беручи до уваги існуючі прецеденти, я не заперечу, коли мене достроково звільнять і викинуть з СРСР.

Рівночасно, не бажаючи розірвати духового зв'язку з моєю батьківщиною, без якої не уявляю собі життя, я у випадку офіційної зміни громадянства, не перестану вважати себе громадянином України, до якої повернуся як тільки український патріотизм не буде вважатися злочином і буде вилучений з-під "опіки" КГБ.

Незалежно від Вашої відповіді, з моментом написання цієї заяви, себто від 1-го березня 1975 року, я не вважаю себе більше громадянином СРСР. До часу надання мені громадянства (особисто чи заочно) будь-якою демократичною державою світу, я вважаю себе людиною без офіційного громадянства з усіма наслідками, що випливають з такого рішення.

Копію цієї заяви пересилаю до відома Президії Верховної Ради Української РСР.

В. Чорновіл

НОВА АДРЕСА СЕКРЕТАРІЯТУ СКВУ

Від 1-го листопада 1975 року нова адреса бюро Президії Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців така:

WORLD CONGRESS OF FREE UKRAINIANS,
2395 Bloor Street West, Suite 2,
Toronto, Ontario, CANADA
M6S 1P6

Канцелярія СКВУ

ХРОНІКА ОПОРУ

В людині гіпертрофічно розвивається технічна функція за рахунок духовної — і це чомусь іменують прогресом. Ніколи не була такою нагальною потреба вивчити і мобілізувати досвід Опору, взяти на озброєння те, що вже не раз рятувало націю від втрати власного обличчя.

Валентин Мороз

БЕРЕСТЕЧКО

Наближається 325-річчя історичного бою під Берестечком. Містечко на Волині, Дубенського повіту, на річці Стирі. У 1651 році під Берестечком відбувся бій між військом визвольної армії у проводі Хмельницького та військом шляхетської Польщі, що кінчився трагічно, загинуло до 40 тисяч українських людей, багато утопилося в болотах.

Однак Берестечко не стало трагедією України. Хмельниччина закінчилася перемогою, а епізод Берестечка став символом переможної, незламної постави українського характеру — людини й зброї! Саме в такому сенсі й звертається Тарас Шевченко до теми Берестечка, — щоб відродити в народі пам'ять про ту подію.

"Ой чого ти почорніло,
Зелене поле?"
"Почорніло я од крові
За вольную волю.
Круг містечка Берестечка
На чотири милі
Мене славні запорожці
Своїм трупом вкрили.
Та ще мене гайворони
Укрили з півночі...
Ключуть очі козацькі,
А трупу не хочуть.
Почорніло я, зелене,
Та за вашу волю...
Я знов буду зеленіти,
А ви вже ніколи
Не вернетеся на волю,
Будете зрати
Мене стиха та, орючи,
Долю проклинати".

(Друга половина 1848, Кос-Арал)

Сучасник події, бою під Берестечком, француз П'єр Шевальє залишив таке свідчення про українську людину й зброю — комплекс духовного й фізичного ОПОРУ ворогові:

"В одному місці серед болота скупчилося триста козаків, які хоробро оборонялися проти великої кількості нападників, що натискали на них звідусюди. Щоб довести своє зневажливе ставлення до життя, яке шляхта обіцяла їм дарувати, та до всього, що є найціннішого, крім життя, витягли з кишень та чересів усі свої гроші і кидали їх у воду. Нарешті, повністю оточені, козаки майже всі загинули один за одним, але перед тим довелося з кожним із них вести бій. Лишився один, який боровся три години проти всього поль-

ського війська; він знайшов на болотистому озерці човна, заховався за борт і так витримав стрілянину ворогів проти нього; витративши весь порох, він потім схопив косу і відбивав нею усіх, хто хотів його полонити... Козака пробили чотирнадцять куль, проте він зустрів ворогів ще дуже завзято, що страшенно здивувало їх і навіть його королівську величність. Король був захоплений хоробрістю цієї людини і, коли бій уже закінчувався, звелів крикнути, що дарує йому життя, якщо він складе зброю. На це козак гордо відповів, що він уже дбає не про життя, а хоче вмерти як справжній вояка. Його убив ударом списа німець, котрий допомагав нападникам".

З пієтизмом і відчуттям трагізму події Шевченко згадає її і в іншій своїй поезії:

Нас тут триста, як скло,
Товариства лягло!
І земля не приймає.

(За байраком байрак.. ")

КИЇВСЬКА БОЖА МАТИ

(УПБ) — У Гданську (Польща) в костелі отців домініканів св. Миколая (при вул. Святойованівській) зберігається стародавня ікона Богородиці, яка помагала київським князям християнізувати український народ і державу. Її оцінювали як чудотворну, а навіть під час походів брали її зі собою.

Отці домінікани в Гданську примістили її в бічному вівтарі свого костела і називають її "Матка Боска Звиценска" (Мати Божа Переможниця). Ікона, велика на 80х60 см. зі слідами коронації, є у великій пошані й почитанні як чудотворна.

Побіч ікони подана коротка її історія і з неї довідуємося, що згадана ікона — це був весільний дар візантійського царя Василя для своєї сестри Анни, з нагоди її вінчання з Великим київським князем Володимиром у 987 р. В наслідок дальших історичних подій у XII ст. ікону перевезено з Києва до Галича, а згодом князь Лев Галицький перевіз її з Галича до Львова. На просьбу своєї матері князь віддав молитовницю враз із чудотворною іконою під опіку отців домініканів у Львові, де вона була до 1945 року.

Перед нею моляться наші паломники. "Княгине України, Мати Божа Київська, моли Бога за нас грішних, і виблагай у свого Сина, а нашого Спаси Ісуса Христа, ласку воскресіння християнської України".

З НОВИХ ВИДАНЬ

Недавно вийшла з друку праця
Д-РА ВАСИЛЯ ВИТВИЦЬКОГО
про життя і творчість визначного українського
композитора 18-го стол.

МАКСИМА БЕРЕЗОВСЬКОГО
Монографію можна замовляти у видавництв.:
M. P. Kots
1215 — 17 Summit Ave.
Jersey City, N. J. 07397, USA

Вельмишановна Редакціє!

В "Нових днях" за червень-липень ц. р. надрукована стаття проф. В. Чапленка про те, хто був автором російського роману "Тихий Дон". В. Чапленко навів багато цікавих фактів. Але, як видно, йому невідомий один дуже важливий, який я й хочу тут навести.

Коли в 1965 р. М. Шолохову призначалась нобелівська премія за роман "Тихий Дон", до мене в Мюнхені прийшла одна українська пані, колишня дружина відомого українського письменника, і попросила переслати до королівської комісії нобелівських премій у Стокгольмі таку її заяву:

Наприкінці 1934 р. у Харкові вмирав від туберкульозу український письменник Іван Дніпровський. Перед смертю він запросив до себе когось із українських письменників (прізвища я забув) і згадану пані. Умирзючий Дніпровський розповів таке. В роки громадянської війни він був у Червоній армії полковим писарем. Це було на південному фронті (Дон), коли до його канцелярії зайшов командир полку і подаючи Дніпровському грубий рукопис сказав: "А ну, Иван, прочти что это такое". Дніпровський прочитав рукопис і повернув командирові полку. Коли 1928 р. вийшов перший том роману Шолохова "Тихий Дон", Дніпровський упізнав у ньому той рукопис, який давав йому для прочитання командир полку.

Коли я прочитав свідчення згаданої пані, мені стало ясно — чому в Харкові серед письменницьких кіл так уперто ходила тоді чутка, що автор "Тихого Дону" не М. Шолохов, а якийсь убитий на фронті білий офіцер, при якому було знайдено рукопис "Тихого Дону". Зараз я забув, чи про вбитого білого офіцера говорив вмираючий Дніпровський (зі слів командира полку), чи про офіцера я чув уже від письменників Харкова.

На жаль, пані, яка принесла мені заяву до Стокгольму, не підписалася під нею. Поставила тільки псевдонім, та й то лише надрукований на машинці. Скільки я не переконував її, що анонімною заявою в Стокгольмі не врахують і що конче треба дати власний підпис під таким важливим свідченням, пані не погодилась підписати.

Пізніше цю заяву попросив у мене російський публіцист Є. Гаранін, який обіцяв передати її одному дослідникові в США, що на електронно-вчислювальній машині порівнював словник "Тихого Дону" й "Поднятой целины і, як казав мені Гаранін, ці словники дуже різнилися. Не знаю чи дісталася до рук дослідника заява пані, яку я передав Гараніну, бо лей останній недовозі помер. Але зі статті В. Чапленка, який використовує і російські матеріали, не видно, щоб ця заява була відома. Цими днями до мене зверталися начебто з доручення А. Соколеніцина солідні люди з США, щоб я допоміг уточнити цей факт (а вони чули про нього від приятелів покійного Гараніна).

Я можу допомогти тільки тим, що друкую цього листа. Тим самим, важливе свідчення письменника Івана Дніпровського, яке мені відоме з других уст, не загубиться в історії. З свого боку я просив би пані, яка приносила мені заяву до Стокгольму і яка певне має якісь поважні причини не зголошувати публічно свого прізвища, приватно підтвердити і докладніше розповісти написане мною — або на адресу редакції "Нові дні", або професорові В. Чапленкові.

з щирою пошаною

Іван Майстренко

Мюнхен, 9 вересня 1975

ПО РОЗУМІЄМОСЯ

Вельмишановні Читачі та Співробітники!

У серпневому числі "Нових днів" (стор. 32) редакція повідомляла про те, що "редактор потонув у папері". У вересневому числі видавництва подало до відома, що від 1-го вересня п. П. І. Малаяр "відійшов від виконання обов'язків заступника гол. редактора і члена редколегії нашого журналу — за власним бажанням". У тому ж вересневому числі знову з'явилося моє прізвище в складі редколегії — хоч і без мого бажання.

Щоб даремно Вас не тривожити, вважаю за потрібне сказати, що це речі нормальні в ненормальних умовах нашої дійсності. В таких умовах "Нові дні" народились і гартувалися 25 років, а тому й житимуть поки живемо ми з Вами. Отже, щоб не було перерви у видаванні журналу, я погодився на бажання дирекції Видавничої спілки виконувати обов'язки головного редактора, поки редактор вирине з паперу й повернеться з відпустки.

Як тимчасовий редактор, я — очевидно — не збираюся вводити "нових порядків"; не маю для цього вільного часу та й не думаю, що вони потрібні. Звичайно, не можу також обіцяти Вам неповторного стилю покійного П. К. Волиняка, ані мовної ерудиції проф. Д. В. Кислиці. Можу пообіцяти тільки кропітку безкорисливу працю і щирість — прикмети досить сумнівної вартості в нашій користюлюбній й нещирій часі.

Хочу при цьому також сказати, що "Нові дні" й далі дотримуватимуться нашого правопису з 1929 року більшою мірою, ніж це роблять майже всі інші наші видання. Але якщо покійний Петро Кузьмович намагався послідовно вживати, наприклад, форму "в Україні", а ред. Д. В. Кислиця волів з такою ж послідовністю вживати "на Україні" — то я хіба не зроблю великого злочину, якщо допущу обидві форми, залежно від виразного бажання окремих авторів. Це стосується також і таких контрверсійних термінів, як *радянський* і *совєтський*, СРСР і ССССР. Мені невідоме жодне українське періодичне видання за кордоном, яке послідовно вживало б тільки одну з цих форм. Навіть Петро Кузьмович, пишучи "не хочу паскудити сторінки свого журналу огид-

ним росіянізмом "советський" (див. книжку "Поговоримо відверто", стор. XII), все ж таки, в іншому місці писав: "...Але треба врахувати, що Сталін ставив свою програму без урахування поширення територій СРСР, а після того СССР значно поширився" (див. "Фактичний стан в Україні та його оборонці", "Нові дні", ч. 25, стор. 20). Отже, в одному реченні маємо радянський і советський.

Подібних прикладів можна навести безліч і на це, як кажуть, немає жодної ради. Тому й матеріялів на ці теми не друкуватимем, бо все, що могло бути сказане, вже було сто разів написане нашими компетентними знавцями. Не друкуватимемо також тих матеріялів, автори яких намагаються за всяку ціну закрити знову залізну зашлону, яка довгі роки відділяла нас від нашого народу й яку з таким трудом удалося нарешті ледве підняти. І якщо хтось з будьяких причин

хоче закривати її, то хай робить це спільно з кремлівськими майстрами, без допомоги з нашого боку.

В усьому ж іншому "Нові дні" залишаються вільною й незалежною Вашою трибуною і, як і завжди, вітатимуть Вашу підтримку, конструктивну критику, співпрацю і допомогу.

Мені прикро, що через зайвий страйк канадської пошти я не міг пов'язатися з членами редколегії, але сподіваюся, що висловлені тут думки не відбігли далеко від їхніх.

Прошу також усіх читачів і співробітників вибачити нам, якщо через згаданий страйк, дістанете листопадове і грудневе число "Нових днів" із великим запізненням.

З пошаною до всіх Вас —

М. ДАЛЬНИЙ

З НАДІСЛАНИХ ВИДАНЬ

ІВАН ВЛАСОВСЬКИЙ, пропам'ятна книга. Зредагували: о. Ф. Кульчинський і Михайло Муха. — Торонто, Українське Православне Братство св. Володимира, 1974. 142 стор., ілюстр.

ЗБІРНИК НА ПОШАНУ ІВАНА МІРЧУКА. За редакцією Олександра Кульчицького. Мюнхен, Нью Йорк, Париж, Вінніпег, Український Вільний Університет, Науковий збірник т. VIII, 1974. 310 стор., портрет.

Олекса Горбач: ПІВДЕННОВОЛИНСЬКА ГОВІРКА Й ДІАЛЕКТНИЙ СЛОВНИК СЕЛА СТУПНО, КОЛ. ПОВІТУ ЗДОВБУНІВ. — Мюнхен, Український Вільний Університет, Матеріали до української діалектології, вип. I, 1973. 90 стор.

ІНДЕКС ЛЕКЦІОНУМ, програма викладів у літньому семестрі 1975. — Мюнхен, Український Вільний Університет, 1975. 60 стор., ілюстр.

Лев Биковський: ДВАДЦЯТЬ ЛІТ НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗУСИЛЬ НА ЗАХОДІ ЗСА. — Денвер, Колорадо, Український Бібліографічний Інститут, 1974. 79 стор.

Петро Роєнко: ГОМІН ВОЛІ, повість. — Торонто, "Любисток", 1975. 128 стор. Ціна \$2.50.

Денис Гевко: ПОТОЧИЩЕ, з бувальщини нашого села. — Торонто 1975. 88 стор., ілюстр.

Іван Боднарчук: ЧИТАНКА I (для 2-го року навчання). Оформлення Дарії Бродгед. — Торонто, 1975. 88 стор., ілюстр.

І. Боднарчук: ЗБІРНИК ДИКТАТИВ з української мови для шкіл і самонавчання. — Торонто, накладом автора, 1974. 40 стор.

А. САХАРОВ — ЛАВРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ МИРУ

Цьогорічну нобелівську премію миру призначено в жовтні академікові А. Сахарову, який з творця радянської нуклеарної бомби перемінився в безкомпромісового борця за права людини в СРСР і в усьому світі. Кореспондент торонтської газети "Дейлі Стар", Дейвід Леві, мав з цього приводу з Андрієм Сахаровим інтерв'ю, яке кидає чимало світла на особу лавреата й на обставини серед яких йому доводиться вести безстрашну боротьбу за мир і справедливість зі свого скромного помешкання в Москві.

На питання, як він вперше довідався про свою високу нагороду, Сахаров відповів, що цю вістку принесли йому два письменники-дисиденти, — Лев Копелев і В. Войнович — які почули про неї від тих, хто мабуть слухав ББСі або "Голос Америки". Далі академік А. Сахаров говорить так:

"Мої перші слова були: хай це стане допомогою нашим політичним в'язням... Це перша й найближча проблема в моїй боротьбі за права людини в нашій країні.

Я побоююсь, що Захід просто не розуміє внутрішньої ситуації в Радянському Союзі. А це дуже погано, бо майбутнє людства залежить від цього, що діється в усіх трьох частинах, на які поділений сучасний світ.

Тому, що наша країна... в своєму розвитку часто ламає права людини й свободу переконань — це загрожує всьому людству. Сьогодні, в епоху детанту, весь світ повинен цікавитись всіми подіями в інших країнах і Захід повинен виявити зацікавлення тим, що діється в соціалістичних державах...

Концепція невмічування у внутрішні справи інших країн — все більше й більше втрачає своє значення. Внутрішні справи щораз більше стають загальними справами. Це було фактично визнано

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

Гелсінською конференцією. І хоч радянський бльок та деякі інші соціалістичні країни вдають, що нічого в цьому відношенні не змінилось і що вони, як і раніше, не дозволятимуть втручатись у їхні внутрішні справи — це тільки маневр відступаючої армії.

Зараз створено умовини для широкого зацікавлення Заходу нашими проблемами, і я хочу сподіватись, що нагородження мене нобелівською премією миру є одним з виявів цього зацікавлення. На мою думку, що було неможливим раніше — стало можливим цього року.

Тому я сподіваюся, що Захід також зацікавиться іншими внутрішніми проблемами, пов'язаними з правами людини, — як свобода віри, свобода вибору країни поселення, реалістичніша, гуманніша й ефективніша поведінка радянського уряду та урядів інших соціалістичних країн. Така поведінка, на мою думку, дістала б широку підтримку, якщо б Радянський Союз започаткував справжню й загальну амністію для політичних в'язнів..."

На питання, чи він домагається тотальної амністії, Сахаров відповів:

"Так, — тотальна амністія для політичних в'язнів, включно з тими, що посаджені в божевільні, що засуджені за свої релігійні переконання, за бажання виїхати з країни. Останньо-згаданих нараховується чимало. І, як завжди, я знову кажу, що перш за все повинні бути звільнені всі жінки."

Відповідаючи на питання, чи він думає, що нобелівська премія посилить дисидентський рух у СРСР, Сахаров заявив: "не тільки я, але й багато інших, хто прислав мені конгратulatory, думають, що ця нагорода стане зворотнім пунктом в обороні людських прав і політичних в'язнів у Радянському Союзі. Це, звичайно, залежить передусім від позиції наших лідерів щодо премії, і тут я змушений сказати, що я дуже розчарований першим коротким коментарем Тасс (де Сахарова названо зрадником), хоч це може тільки початкова реакція, якій не слід уділяти багато значення."

Дуже вимовною є відповідь Сахарова на питання чи він думає, що йому дозволять виїхати до столиці Норвегії, щоб особисто прийняти нагороду 10 грудня ц. р. Він відповів, що готовий поїхати, але тільки під умовою, що радянський уряд загарантує йому право на поворот. Без такої гарантії він не поїде, бо не думає, що був би щасливий жити емігрантом на Заході. На питання, чи він думає, що зараз в Кремлю панує толерантний дух, Сахаров відповів:

"Мені дуже тяжко сказати який дух панує там у той чи інший момент... Але коли говорити про довгий проміжок часу, я хочу сподіватись, що дух толерантності таки затріюмфує... Найкращий спосіб прискорити цей час — це дати амністію політичним в'язням, яка поклала б край усім неймовірним і страшним подіям минулого, страшним злочинам, які діялись у нашій країні протягом десятиліть."

М. ДАЛЬНИЙ

НАТО ЗА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

21-ша сесія Північно-Атлантичної Асамблеї, що відбулась у кінці вересня ц. р. у Копенгагені, висловила рішуче за здійснення третьої частини недавньої Гелсінської умови про вільний обмін інформації і людей поміж країнами радянського бльоку й західних демократій. Країни НАТО постійно слідкуватимуть за тим, чи варшавський комуністичний бльок справді допускатиме в себе поширення західних ідей, інформації і публікацій та чи дозволить своїм громадянам вільний виїзд на Захід.

У резолюціях Асамблеї НАТО активну участь брав віцепрезидент Канадської парламентарної асоціації сенатор Павло Юзик, який у кінці жовтня буде також одним з канадських репрезентативів в Асамблеї Об'єднаних націй у Нью Йорку.

МІЖНАРОДНА КОМІСІЯ РОЗГЛЯДАТИМЕ СПРАВУ ЛЮДСЬКИХ ПРАВ В СРСР

Від 17 до 19-го жовтня ц. р. в Копенгагені Міжнародна Комісія ім. Андрея Сахарова буде розглядати порушення людських прав у СРСР. Процес розслідування, на якому виступатимуть також численні свідки, жертви радянського режиму, викликала велике зацікавлення у вільному світі. До комісії розслідування входять видатні письменники, юристи, журналісти, церковні і світські діячі, між ними лавреат нобелівської премії, член французького парламенту Рене Кассен, письменник Гюнтер Грасс, Роберт Конквест, Анна Грасс, колишній прем'єр Канади Джон Діфенбейкер, кол. прем'єр Данії Дженс Отто Крег, Саймон Візенталь та інші.

Напередодні розслідування, 16-го жовтня, після пресової конференції, приявні матимуть змогу оглянути документальний фільм, потаємно накручений у радянському концтаборі і переданий на Захід. Перше офіційне засідання Комісії буде присвячене політичним в'язням, засудженим за ідеологічно-політичну діяльність. На другий день Комісія розглядатиме релігійні справи і застосування психіатричних закладів у боротьбі проти політичних в'язнів. У третьому дні розглядатиметься справа переслідування поневолених Москвою народів і національних меншин на території СРСР. Преп'єрником усіх сесій буде Іб Тірегод, член Найвищого Суду Данії.

Серед численних свідків перед Комісією виступатимуть Андрей Сахаров (влада ще не видала йому візи), Олександр Солженіцин, Владімір Максимов, Андрій Синявський, Борис Шрагін, Олександр Галич, Олександр Варді (довголітній в'язень радянських концтаборів), Дмитро Панін, Аврам Шифрін, Анатолій Левітін-Краснов, Люба Рябова-Мапкіч, Євгеній Кувшев, Віктор Файнберг, Марина Файнберг та інші.

Пам'яті М. С. Кравчука

"...Поховали пана отамана в сиру землю глибоко..."

Сумним відлунням давньої народної пісні прокотилася вістка з нашого Пантеону в Бавнд-Бруці по ближчих і дальших місцях нашого розсіяння, що 5-го лютого ц.р. на 79-му році життя перестало битися шляхетне, гаряче серце Голови Т-ва Подолян архітектора **Михайла Семеновича Кравчука**.

Ще не затихнув біль по недавніх втратах славних побратимів наших: проф. Ів. Розгіна, архітектора О. Повстенка, проф. В. Басюка, полк. М. Битинського, протопресв. о. О. Потульницького, прот. Л. Форостівського, як неvbлаганна смерть завдала нам ще одну болючу втрату — забрала з порідилих рядів нашого гурту подолян самого отамана нашого, невтомного організатора, провідника і працівника Т-ва. Смерть наспіла його саме за напруженою, кропіткою працею по впорядкуванню зібраного з його ініціативи матеріялу (біля 40 рукописів різних авторів) до видання першого тому "Подільського збірника". Вістка про несподівану смерть бл. пам. Михайла Семеновича сповнила великою жалобою і смутком Його ближчих друзів, приятелів, земляків і всіх, хто знав цю небуденну людину — непересічних здібностей мистця, організатора і ентузіаста дослідження його вужчої батьківщини Поділля, основоположника і незмінного голову Т-ва Подолян та ініціатора створення при УВАН Кабінету вивчення Поділля.

Ми свідомі того, що біологічного кінця-смерти не уникнути нікому і нічому живому на землі і наш розум з епічним спокоєм приймає це неunikнене приречення, але серце непокірливо тужить і ніби ремствує в жалю: "Чому такі передчасні і болючі втрати?... Скільки б міг ще додати у скромну скарбницю нашого духа тут кожний продовжений далі рік життя тих людей, що ми їх полпрощали вже в далеку, безповоротну дорогу..."

За життєвою буденщиною і поспіхами не зуміли ми вчасно зібрати про покійного Товариша бодай основних біографічних дат. Знаємо, що М. С. Кравчук походив з Ольгопільщини з міцної своїм добробутом і національно-етичними засадами селянської родини. З гордістю любив Покійний називати себе "Подільським козаком" і виводити генеалогію свого роду від "кравчини", — тої давньої напіввійськової формації, що постала на Поділлі задовго ще до славного Запорізького козацтва. Такі "кравчуки" з бігом часу та історичних подій перетворилися з охоронців торговельних валок, що йшли з-за Карпат уздовж Поділля на схід до Причорномор'я, в надійних оборонців, захисників і месників за кривди мирній людиності краю. Бл. пам. Михайло Семенович і справді втілював у своїй динамічній, правдолюбній, щирій вдачі ті риси і чесноти, якими наш народний фольклор так любить наділяти своїх захисників-козаків. Отаким і ми знали, шанували і любили свого Голову. Звичайно, це лише контурна силуета багатого внутрішнього образу Покійного.

Був Він ще між нами й рідкісний, художньо обдарований та позначений "перстом Божим" самородок. В ньому інтегрально і майже рівноцінно сполучалися таланти: художника, скульптора, графіка і архітектора. Його портрети національних діячів, краєвиди Поділля, стилізовані гравюри, скульптурні речі, макети, проекти пам'ятників і т. п. прикрашують залі УВАН і галерію мистецтв у Бавнд Бруці, якої Михайло Семенович був також організатором і куратором. Крім того його мистецькі праці щедро розсіпані приватно серед приятелів.

Як і більшість духовнообдарованих людей бл. пам. Михайло Семенович не збирав, не вмів збирати, матеріяльних статків, жив скромно у постійному творчому горінні і праці на користь улюбленого Краю.

Перед такою ЛЮДИНОЮ схиляємо тепер низько наші голови і у тривозі думаємо: "Хто ж тепер, з горстки залишених сивоголових чумаків, здолає заступити на стійці нашого отамана, щоб далі тягнути того "подільського воза", якого, як не раз казав Небіжчик, було Йому "важко тягнути й шкода кидати"?..."

Спи ж, дорогий Товаришу-Побратиме з миром! Невтомною працею на нашій вбогів тут ниві Ти заслужив вічний спокій на останньому "нашому" притулку в чужій землі, а від нас — земляків, згуртованих Тобою, — велику подяку, шану і вічну пам'ять!

Василь ГАРБА

РІЧНИЦЯ СМЕРТИ В. М. ДЗЯБЕНКА

30-го серпня, в річницю смерти незабутнього Василя Мусієвича Дзябенка, заходами його дружини Мотрі й сина Василя, відкрито пам'ятник на могилі покійного. Посвячення пам'ятника доконав о. М. Дебрин з участю хору Лондонської Православної Церкви. На поминальній трапезі було понад 80 осіб, що свідчить про великий авторитет покійного. Під час трапези всі згадували про його патріотизм, відданість рідній церкві, практичній соборності та про його непомитність у політичних переконаннях і жертвенність та любов до рідної преси.

На заклик пані Т. Володченко проведено збірку на допомогу часописові, долею якого покійний турбувався до останньої хвилини свого життя. Збірку, яка принесла 93.50 дол., провели пані О. Кошарна й Т. Панасейко. Усім присутнім — щире спасибі, а покійному В. М. Дзябенкові — вічна пам'ять.

М. Т.

ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ЗАЛЕГЛУ ПЕРЕДПЛАТУ?

ЯКЩО НІ — ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО !

ЩЕ ПРО "БІЛЕ І ЧОРНЕ"

... Прошу надрукувати мої думки про допис "Біле і чорне" ("Нові дні", ч. 307), щоб підтримати й досить численну групу читачів вашого журналу в Австралії. Автор згаданого допису, полемізуючи з "Ведмежою прислугою" О. Коновала, пише так: "не лякайте нас і не бійтеся самі, шановний авторе "Ведмежої прислуги". З нашого власного досвіду, а також прочитавши такі книжки, як "Гулаг" Солженіцина, чи "За східним обрієм" Данила Шумука, чи "Бумеранг" Мороза, або "Інтернаціоналізм, чи русифікація" Дзюби й інші — стає абсолютно ясно, що прийшов час для нас учитись у цих людей"...

Що у згаданих людей треба вчитися — це вимога дня, але той промовистий факт, що автор допису, живучи на еміграції, побоювся поставити під ним своє прізвище (заховавшись за криптонім М. і П.), а ті нескоренні, про яких він говорить, діяли і діють перед озвірілим КДБ під власними іменами, — той факт говорить про те, що автор нічогісінько від них не навчився... З їхніх творів він нічогісінько не зрозумів, або прочитав хіба одні заголовки. Чому анонімний М. і П., посиляючись на твори Мороза, Шумука і Дзюби, не навів жодної цитати, яка б говорила, що Бела Руденко, Дмитра Гнатюка чи будь-кого, хто несе до своїх і до чужинців кращі зразки культури свого народу, — треба бойкотувати? Не навів, бо ж названі оборонці нашого народу віддали себе на муки якраз за те, щоб ті зразки української культури ширилися як на Україні, так і поза нею... Ніхто досі не наважився твердити, що Бела Руденко, чи Д. Гнатюк, у своїх мистецьких виступах за кордоном вихваляли окупаційний уряд, чи займалися — як пише М. і П. — "пропагандою"... Вони, як і інші українські мистці, репрезентують не окупаційний уряд (навіть якщо дехто з них є членом партії, чи депутатом Верховної ради), не український народ, а лиш українську культуру, цбто, за висловом О. Коновала, — "криницю, з якої всім нам доводиться пити" і плювати в яку таки не личить...

Це інша справа, як довго українські мистці, зажаті між тиском російських шовіністів там, на нашій не своїй землі, і тиском багатьох М. і П. на еміграції, зможуть репрезентувати українську культуру. І якщо в такій ситуації деякі наші мистці зневіряться і підуть без клопоту служити російській культурі, то чи наші М. і П. не почуватимуть, що і вони доклали до цього своїх рук?...

Автор допису "Біле і чорне" вимагає від Бели Руденко й Дмитра Гнатюка робити те, що робить Валентин Мороз, а сам аж в Америці заховався за М. і П. Чому б вам, шановний аноніме, не вилізти з нори і не стати другим В. Морозом? Адже дорога для цього для Вас відкрита.

Користуючись нагодою, хочу також повідомити: читачі в Австралії жаліються, що в числі 307 — сама політика. Політика теж потрібна, але дозування слід переглянути.

З пошаною до Вас, Я. Гвоздецький

Вельмишановний Пане Редакторе!

З нагоди 25-річного ювілею "Нових днів", хочучи привітати всю редакційну колегію і побажати Вам ще кращих успіхів на майбутнє. Четверть століття "Нові дні" кидали ясний промінь світла в минуле нашої історії, як рівно ж висвітлювали об'єктивно нашу сучасність, і в цьому саме їхня велика вартість.

Якщо і надалі будете продовжувати цей нелегкий шлях, то напевно складете іспит нашого часу, що й було ціллю основоположника й усіх читачів "Нових днів"... Тут у прилозі залучаю свою передплату і скромну жертву на пресовий фонд.

Остаюсь з глибокою пошаною до Вас.

В. Марич, Едмонтон

Шановний Пане Редакторе!

Як сам себе будеш карати, то й поліції не треба й тюрми не треба будувати. Оце я сам себе покарав за те, що вчасно не вислав передплату за журнал "Нові дні"... Бо як будемо всі на борг читати, хто ж тоді і за які кошти буде українську літературу поширювати?.. Через те я штраф плачу — хай вас не турбує, бо тепер за спасибі ніхто не працює. Як би я гав не ловив, не було б мороки і я за два роки платив би тринадцять, а коли гаву зловив — плачу вісімнадцять...

Хоч адміністрація "Н. Д." не буде штраф накладати, але ж треба й самому трохи совість мати. Через те, чужі гріхи не хочу рахувати, а свої по змозі буду виправляти. Та й фонд П. Волинська не треба забувати, оце я вже й вислав; буду спокій мати поки іще якийсь фонд надійде до хати.

Я у своїх обов'язках щирий, нема що казати, але тільки моя жінка мусить нагадати.

Остаюсь з пошаною до Вас,

В. Д., Денфілд, Онтаріо

УВАГА!

УВАГА!

Уже вийшла з друку п'єса В. Винниченка

МІЖ ДВОХ СИЛ

Упорядкував текст і зредагував його

проф. Василь Чапленко

Ціна 2 дол. з пересилкою

Замовляти в адміністрації "Нових Днів"

ЯК Я ПРИЄДНУВАВ ПЕРЕДПЛАТНИКА

Надумав я до ювілею "Нових днів" зробити двобоке корисне діло: копіячану вигоду видавництву та культурне підвищення людині.

Зустрілись. Кажу, — Павле, чи ви дістаєте "Нові дні"?

— Ні, не дістаю. А що це?

— Та наш український журнал!

— Ні.... ні... Не дістаю!

— А ви ж передплатили?

— Ні, не передплачував!

— І хочете діставати не передплативши?

— Та, знаєте, воно якось отак само собою... І те, і друге, та за тією роботою, то нема часу й з хати вийти. От як учора. Знаєте, приїхав той Пилип Скоробреха... Мусів піти взяти що-небудь, аби горло промочити...

— А скільки ж ви заплатили?

— За котру? За малу, чи за більшеньку? За більшеньку — шість доларів і сімдесят центів. Я вам кажу, така дорожнеча, що й доступитися не можна! Та ще й той такс. На якого дідька його видумали. Хай би накладали на те, без чого людина може обійтися! А то... Їм то що? Плати, — душа з тебе вон...

— То, кажете — більшенька 6.70? А журнал на рік — 6.50...

— Так то воно так! Так уремя ж якос... Та ще й воно по-українськи написано, теж мороки наберешся.

— Якої мороки, Павле? Ви ж по-російськи не говорите!

— Говорити, це одне, а читати зовсім друге! Та й грошей зараз не дуже...

— А тепер скажіть: висушити за якусь годину 6.70 то гроші є, а на журнал — грошей нема!

— Так журнал треба ж читати! А у мене роботи...

— Яка ж у вас робота та ще й така пильна?

— То що й казать... От ламаю собі голову, — чи дзвонити мені до того Скоробрехи, чи сам догадається?! Бувайте!

Не чувствітельна людина.

Я. СОКІЛ

СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ ПОДРУЖЖА ЄВЧИКІВ

1-го листопада зібралася рідня та близькі знайомі в домі Дорис і Василя Євчика, Вілловдейл, коло Торонто, щоб відзначити срібний ювілей їхнього подружжя. Це родинне свято влаштували їхні діти.

Як завжди на таких ювілеях, після всіх церемоній, гостини та чарки за здоров'я ювілятів, була переведена збірка яку започаткував п. Петро Яценко. Зібрано \$250.00 з яких \$20.00 пожертвували на журнал "Нові дні", а решту передано ювілятам, як подарунком на знак пошани від усіх присутніх.

Бажаємо ювілятам дочекатись ще й золотого ювілею, а всім гостям дякуємо за їх щедрість.

ВАП

50-РІЧЧЯ ПОДРУЖЖА МИХАЙЛА Й КАТЕРИНИ КРУГЛЯКІВ

Цього року Михайло й Катерина Кругляки урочисто святкували 50-річчя, золотий ювілей, свого подружжя. Святкування підготували й організували їхні сини: Тарас, Орест і Олесь та їх дружини...

Головний стіл був застелений українськими вишитими скатертями, з свічниками, тортами... За святочну вечерю засіло понад 160 осіб.

Господарем був Тарас Кругляк, старший син ювілятів.

Поміж численними промовами було відчитано багато листів та телеграм-привітів, як кажуть, зі всіх кінців світу. А серед них — від прем'єр-міністра П. Трудо, федерального та Албертійського уряду, приятелів і родини з-поза Едмонтону. Були привіти від родини з України. По офіційній програмі відбулася забава під звуки музики.

М. Кругляк народився 1-го вересня 1896 року в селі Денисові, Тернопільської області в селянській родині. В родинному селі скінчив народню сільську школу, а після ще вчився в промисловій школі в Глиняному коло Львова. 20-го лютого 1925 року одружився з панною Катериною з дому Городиська. В 1927 року ювілят приїхав до Канади, а в 1939 році приїхала його дружина з України з сином Тарасом.

Участь у громадському житті почав брати ще в Україні. В Редвей своєю активною участю оживив громадське життя, був одним із організаторів відділу СУС. В Едмонтоні під час будови катедри св. Івана був головою будівельного комітету, а пізніше належав до управи громади, а також був активним в місцевому відділі Товариства Українців Самостійників та місцевому відділі КУК.

Ювілятка від 1948 року належить до відділу Союзу Українок в Едмонтоні. Сім років була заступницею голови та багато разів очолювала різні комітети. За активну громадську працю в 1971 році її нагороджено почесним членством Союзу Українок Канади. За активну працю в громаді св. Івана їм обом було наділено почесне членство в цій громаді. Хоч обоє вони великих матеріальних достатків не мали, але завжди щиро жертвували на церковні чи загально-українські потреби, в силу своїх матеріальних можливостей.

Ювілят регулярно читає англійську пресу, "Український Голос", "Вісник", журнал "Нові дні" і другу українську пресу. Він прекрасно обізнаний у політичних світових і національних справах. Взагалі ювіляти є глибоко-релігійні, національно свідомі і загально шановані в громаді.

Ювіляти з нагоди свого ювілею склали пожертви: на собор св. Івана — 100, на Колегію св. Андрея — \$50, на інститут св. Івана — \$25, Централю СУС — \$25, на "Український Голос" — \$35, журнал "Нові дні" — \$25, "Вісник" — \$20, "Промінь" — \$20.

На цьому місці побажаємо ювілятам довгого віку, міцного здоров'я на їх втіху і втіху їх родини. Ціасти Вам, Боже!

К. М. Т-чко.

ДІФЕНБЕЙКЕРОВІ 80 РОКІВ

Колишньому прем'єр-міністрові Канади Джонові Діфенбейкерові, — великому приятелю українців і України — сповнилося 18 вересня ц. р. 80 років життя. Цю подію врочисто відзначено в Оттаві в присутності найвищих достойників канадського уряду та провідних діячів парламенту й усіх чотирьох канадських політичних партій. Достойний ювілат одержав сотні привітальних листів і телеграм з усіх частин світу. Не зважаючи на свій вік, Джон Діфенбейкер усе ще виявляє велику активність у праці парламенту й часто виступає з доповідями в різних провінціях Канади.

ВИБОРИ В ОНТАРІО

18-го вересня у найбагатшій канадській провінції відбулись чергові вибори, в яких виборці не дали жодній партії абсолютної більшості голосів. Урядова Прогресивно-консервативна партія здобула цим разом тільки 51 мандат, Ліберальна партія — 36, а соціалістична Нова демократична партія несподівано дістала аж 38 мандатів. При такому співвідношенні сил меншинний уряд В. Дейвіса напевно довго не втримається і, не виключене, що коли в Канаді не пощастить сповільнити інфляцію та стабілізувати ціни, то в новому році Онтаріо може вперше в своїй історії дістати соціалістичний уряд.

КОНТРОЛЯ ЦІН І ПЛАТЕНЬ

Саме в традиційний День подяки канадський федеральний уряд проголосив довгореченцеву контролю цін і платень, як єдиний засіб для припинення інфляції, яка серйозно загрожувала не тільки ростові канадської економіки, але й самій економічно-політичній системі. Хоч деталі контролю досі не подані до загального відома, проте майже всі провінційні уряди заявили, бодай на словах, свою підтримку ініціативі федерального уряду, промислово-фінансові кола країни поставились до запропонованої програми з визнанням, натомість всі робітничі юнії, які здавна домагались контролю цін, — заатакували програму уряду за те, що вона, мовляв, не контролюватиме цін, а тільки заробітні платні.

Прем'єр-міністр П'єр Трудо загрозив, що коли канадське суспільство не погодиться добровільно прийняти напрямні уряду на обмежений час, уряд буде змушений застосувати строго контрольовану плянову господарку, яка покладе край багатьом громадянським демократичним свободам.

У понеділок 8-го грудня 1975 р. відбудеться о год. 7.30 веч. в готелі Роял Йорк, Торонто, бенкет для відзначення 25-річної громадсько-політичної праці дост. Івана Яремка як члена онтарійського парламенту й довголітнього міністра різних ресортів в онтарійському уряді. Бенкет відбудеться в цій же залі, де весною ц. р. було багаточисленне прийняття іншому визначному онтарійському діячеві — Аланові Гросманові. Іван Яремко, як і А. Гросман, вирішив не кандидувати більше до онтарійського парламенту.

СПРАВА БАГАТОКУЛЬТУРНОСТІ

Джон Мунро, — міністер відповідальний за розвиток багатокультурності в Канаді, — повідомив 24 вересня і 1-го жовтня ц. р. про уділення фінансової допомоги 60 етнічним організаціям та групам на загальну суму 207,000 дол. Цього разу допомогли дістати такі українські організації та місцеві групи: **Українська жіноча асоціація**, Едмонтон — \$2,890; **Сіднейські українські народні танцюристи**, Сідней — \$2,290; **Українська канадська оперна асоціація**, Торонто — \$5,000; **Танцювальна група "Барвінок"**, Гамільтон — \$1,600; **Українська православна громада**, Ванкувер — \$1,000. Назви організацій перекладені з англійської, тому деякі можуть бути неточні.

ЧИ МОЖЛИВЕ ЩОСЬ ТАКЕ В НАС?

Д-р С. Гайдаш, — хоч сам польського походження — намагається захищати в канадському парламенті думки і погляди всіх етнічних східноєвропейських груп. За це він заслужив серед них не меншу пошану, ніж сен. П. Юзик. Особливо рішучим був виступ С. Гайдаша в справі конференції з комуністичним блоком у Гельсінкі. Він домагався, щоб канадська делегація взяла до уваги всі застереження балтійських, чехословацьких, польських і українських центральних організацій "заки покладе свій підпис під остаточним документом"... Дещо пізніше Гайдаш офіційно звернувся до канадського парламенту "на присутність у галерії відвідувачів польської (комуністичної) делегації під проводом шан. Болеслава Капітана — міністра спорту й туризму та президента Польського національного олімпійського комітету"...

Чи можливе було б щось подібне у нас? Ми майже певні, що коли б, наприклад, сен. Павло Юзик хотів для формальності представити канадському сенатові якусь українську радянську делегацію — його наша преса відразу назвала б "запродавцем" і "зрадником" інтересів українського народу. Може тому, зрештою, в Києві й досі немає ані міністра спорту й туризму, ані президента Українського олімпійського комітету, ані багатьох інших установ "суверенної" московської сатрапії.

М. Д.

До уваги читачів!

КНИЖКИ ДЛЯ ВАС

Антична література (вибране, 612 ст. тверд. обкл.) \$5.50; Словник іншомовних слів (775 стор, Укр. А-над Наук, 1974) \$6.50; П. Загребельний: **Первоміст** (роман про давню Україну-Русь) \$2.90; Вас. ЧАП-ЛЕНКО: **Сумна доля добродія Безорудька** (нова велика повість про Нью-Йорк і життя в Нью-Йорку) — \$12.00; **Спрага безсмертя** (новелі, оповідання та ін.)—\$3.00; Ів. Манило-Дніпряк: **Меч Святослава** (Зміст: Зоряність—Кипень — 3 літ. архіву — Спо-лучені Штати України... Книга добре ілюстрована! Багато цінного й цікавого!) \$2.00; **Україна сама** (но-ві твори) \$0.55. Замовлення та гроші висилайте:

WOLOSOWAR

Cumberland Rd. 2
Millville, N. J. 08332, USA

REPORT FROM THE BERIA RESERVE The protest writings of VALENTYN MOROZ

edited and translated by John Kolasky

ЦІНА: \$2.95

Замовляти в адміністрації "Нових днів"

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

Іван Бережний

УКРАЇНСЬКА МОВА

Початкова граматики української
мови ч. I Ціна \$ 1.50

Цей підручник задовольнить потреби
III-ї і IV-ої клас наших приватних шкіл.

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 1

Фонетика й морфологія
Сьоме видання Ціна \$ 3.00

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 2

Синтаксис
Третє видання Ціна \$ 2.50

Замовляти в "Нових днях".

Школам і книгарням та церковним громадам
— знижка.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИСДНАННЯ ЧИ ВОЗ-З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу од-нієї концепції".

Книжка написана сучасним українським
радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА БІЖИТЬ НАД
ПРИРВОЮ". — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ТАК ТРИМАТИ".
Ціна: 3.50 дол.

Долодимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОБОЮ,
СТАЛІНЕ". — Ціна: 8 дол.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.
Ціна: 3.00 дол.

LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE
LAUGHING...

Підрадянський гумор зібрав і видав
Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

А. Юриняк, КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ,
оповідання й фейлетони, 184 стор.,
звичайна обкладинка. — Ціна 5.00 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ
ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРА-
ІНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".
Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бондаренко, "Слово в дискусії, якої не
було (замість аналізу дивних потягнень
пп. М. Лівичького та М. Степаненка)".
Ціна: 1 дол.

Анатолій Юриняк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПО-
ЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЯ-
ДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександр Солженіцин, "НОБЕЛІВСЬКА ЛЕК-
ЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOW I DN!
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

УКРАЇНСЬКА КНИГА В ТОРОНТО

ПРОПОНУЄМО ЧУДОВИЙ ПОДАРУНОК НА СВЯТА:

НОВІ ПЛАСТИНКИ З УКРАЇНИ

- СМ-03535-6 УКРАЇНСЬКА ЕСТРАДА. Пісні: Мамині руки (А. Білаш-М. Ткач) Сніг на зеленому листі (А. Білаш-М.Ткач), Пісенька про доброго гнома. В саду вишневим. Ой сонечко, сонечко. Іскорка. Три поради. Їлич мене. Золоті ворота. Біля вікон твоїх. Чарівниця. Прогулянка. Виконує естрадний оркестр і вокально-інструментальний ансамбль "Кобза". Ціна — 5.50
- СМ-03519-20 МУЗИКА ЛЬВІВСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ. С. Людкевич "Елегія у формі варіацій на старогалицьку пісню "Там, где Черногора". М. Колесса "Три коломийки", Сімовиг Р. "Фантазія", Вимер І. "Ноктюрн", Кос-Анатольський А. Гірська легенда" Ціна 5.50
- СМ-03421-22 ТРЕМБІТА. ХОРОВА КАПЕЛЯ. Пісні: Під небом України. Балада про солдата. Яблуня. Лісове озеро. Вій, вітерець. Дощ іде. Долурі. Дівчино, прощай. Хор бранців та "У туркени по тім боці". Садок вишневий. Ой Морозе, Морозеньку. А мій батько орандар. Уже сонечко закотилося. Ой дуб дуба. Ціна — 5.50
- СМ-02733-34 УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ХОР ІМ. Г. ВЕРБОВКИ. Пісні: Рече та стогне Дніпр широкий. Запозіт. Ой у вишневому садочку. Чусь, брате мій. Дударик. Висока верба. І в вас, і в нас. Привітальна-хороводна Ой чого ти, земле, молодіти стала. Закувала та сива зозуля. Ішов солдат за владу Рад. Степом, степом. Ой пливи, вінок. Ціна — 5.50
- Д-013663-64 СПІВАЄ УКРАЇНА. Пісні: Українська баркарола. Весна легкокрила. Чотири воли пасу я. Вівчарик. Ой коли цвітуть сади Росіяні каштани. Давно те минуло. Дуєт Романа і Галі з опери "Заграва". Недале залицяння Ціна — 4.50
- 33Д-012705-12 ОПЕРА "БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ". К. Данькевич. Опера в 4 діях. Солости, хор й оркестр Київського Державного театру опери та балету ім. Т. Шевченка. Комплект з 4 пластинок. Ціна — 18.00
- 33Д-0923-28 ОПЕРА "НАЗАР СТОДОЛЯ". К. Данькевич. Опера в 4 діях. Комплект з 3 пластинок. Виконує хор і оркестр Київського Державного театру опери та балету ім. Т. Шевченка. Ціна — 16.50

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крімнина оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.

В Онтарію просимо додавати 7% сейл такс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долар а) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Tel.: 532-8928